

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: B7505 Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DOSPÍVAJÍCÍCH
V DOMOVĚ MLÁDEŽE**
**TEENAGERS FREETIME ACTIVITIES IN A
YOUTH HOME**

Bakalářská práce: 12 – FP – KPP – 72

Autor:

Hana Stejskalová (Hrdinová)

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Jana Wernerová, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
66	5	0	27	15	1+1CD

V Liberci dne: 23. dubna 2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Stejskalová**
Osobní číslo: **P10000134**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Volnočasové aktivity dospívajících v domově mládeže**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

1. Zjistit, zda se liší trávení volného času 15 a 18 letých dospívajících ve vybraných domovech mládeže.
2. Zjistit, zda se liší trávení volného času studujících maturitní obory a studujících tříleté učební obory.

Požadavky:

1. Zorientovat se v odborné literatuře k danému tématu.
2. Uvést teoretická východiska.
3. Zrealizovat průzkum ve vybraných domovech mládeže.
4. Vyhodnotit, komparovat a interpretovat výsledky šetření.

Metody:

Analýza dokumentů, dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Gavora, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

Janošová, P. Dívčí a chlapecká identita. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.

Langmeier, J., Krejčířová, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

Pávková, J a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Wernerová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Volnočasové aktivity dospívajících v domově mládeže
Jméno a příjmení autora: Hana Stejskalová
Osobní číslo: P 10000134

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 23. dubna 2013

Poděkování:

Děkuji všem, kteří se podíleli na této práci, zejména pak PhDr. Janě Wernerové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování cenných rad a připomínek, a děkuji své rodině za trpělivost, kterou se mnou měli.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá problematikou trávení volného času dospívajících na vybraných domovech mládeže. Cílem této práce je zjistit, zda se liší volný čas 15 a 16letých v porovnání s 18 – 23letými a zda je rozdíl v trávení volného času dospívajících studujících maturitní obory v porovnání se studujícími tříleté učební obory. Práci tvoří dvě hlavní části. Jedná se o část teoretickou, ve které jsou vymezeny pojmy související s obdobím dospívání a volného času. Praktická část zjišťuje pomocí nestandardizovaného dotazníku, jak skupina 64 dotazovaných tráví svůj volný čas. Výsledky výzkumu jsou poté vyhodnoceny ve shrnutí a diskusi a interpretovány v závěru bakalářské práce.

Klíčová slova:

dospívající, dospívání, volný čas, volnočasové aktivity, domov mládeže, maturitní obory, učební obory, výsledky výzkumu.

Annotation:

This bachelor's thesis looks into the issues of how teenagers from pre-selected foster care institutions spend their free time. The goal of this paper is to find out whether there is a difference between the free time of young people in the age of 15 and 16 compared to those aged 18 to 23, and also if such a difference exists between those studying at high schools and those studying trade schools. The thesis is comprised of two parts. The first one is theoretical, defining the terminology linked to coming of age and free time. The second part finds out how the group of 64 respondents spend their free time, doing so using a non-standardized test. The results of this research are then evaluated in the summary and the discussion and interpreted in the conclusion of this thesis.

Key words:

adolescent, adolescence, free time, free time activities, boarding school, opis-school leaving exam, apprentice subjects, research results.

Obsah

Úvod.....	9
1 Období dospívání.....	11
1.1 Hlavní psychologické charakteristiky období dospívání.....	12
1.1.1 Vývoj základních schopností, dovedností a zájmů:.....	12
1.1.2 Kognitivní výkon.....	12
1.1.3 Emoční vývoj a socializace identity dospívajících.....	13
1.1.4 Navazování vztahů k vrstevníkům.....	13
1.1.5 Volba povolání.....	14
1.1.6 Tělo jako součást identity.....	14
1.1.7 Proces nalézání a budování identity.....	14
1.1.8 Vztah adolescentů k dospělým.....	15
1.1.9 Chlapci versus dívky.....	16
2 Zájmové vzdělávání a volný čas.....	17
2.1 Co vlastně znamená pojem „volný čas“?.....	18
2.2 Historický vývoj výchovy ve volném čase.....	19
2.3 Funkce a možnosti volného času.....	21
2.4 Přehled základních pojmů pedagogiky volného času.....	22
2.5 Činitelé ovlivňující způsob trávení volného času člověka.....	23
2.6 Funkce a osobnost pedagoga, vychovatele.....	24
2.6.1 Znaky a rysy osobnosti pro výkon pedagogického povolání :.....	24
2.6.2 Dobrý pedagog by měl být:.....	25
2.7 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	26
2.8 Domov mládeže	27
2.8.1 Provoz DM.....	27
2.8.2 Vnitřní řád DM.....	27
2.8.3 Pracovníci DM.....	28
2.8.4 Výchovně vzdělávací činnost v DM.....	29
2.8.5 Domov mládeže Bělíkova 1387, Frýdlant.....	31
2.8.6 Domov mládeže, Zámeček, Hejnice.....	31
3 Praktická část.....	33
3.1 Cíl praktické části:.....	33

3.2 Výběr a popis vzorku.....	34
3.3 Volba a popis nástroje.....	35
3.4 Volba a popis výzkumného plánu.....	35
3.4.1 Předvýzkum.....	35
4 Presentace výsledků.....	36
4.1 Výzkumná otázka č. 1.....	36
4.2 Výzkumná otázka č. 2.....	36
4.3 Výzkumná otázka č. 3.....	39
4.4 Výzkumná otázka č. 4.....	39
4.5 Výzkumná otázka č. 5.....	43
4.6 Výzkumná otázka č. 6.....	44
4.7 Výzkumná otázka č. 7.....	44
4.8 Výzkumná otázka č. 8.....	46
4.9 Upřesnění výzkumu.....	51
5 Shrnutí a diskuse.....	55
Závěr.....	62
Seznam pramenů.....	64
Seznam příloh.....	66

Úvod

„Na následujících stránkách vstoupíme do volného času mládeže, oblasti členité a zajímavé, podnětné, přínosné, avšak také nesnadné a někdy nedoceněné. Budeme v ní putovat po úzkých stezkách i širokých cestách do blízkých i vzdálených krajin, navštěvovat místa samoty jednotlivce i prostory činností skupin spojených stejným zájmem. Staneme se svědky prostého nicnedělání, avšak také aktivního odpočinku nebo pravidelné činnosti spojené s úsilím, které překonává překážky a snaží se dosáhnout náročných cílů. Zúčastníme se individuálního konání i společných činností ve prospěch druhých lidí; spolu s dalšími účastníky budeme prožívat napětí, radost a štěstí z dobrého výsledku i nespokojenost z neúspěchu.

(Hofbauer, 2011, s. 7)

Dospívání je velmi těžké období v životě jedince: hledání své identity, svého místa na slunci, první lásky, první opravdu vážné partnerské vztahy a do toho občasné hádky s rodiči nebo jinými dospělými o uznávání a přijímání autority. Je to ale období „vrcholu krásy“ a prvních životních zkoušek a získávání důležitých životních zkušeností. Ty mladého člověka utvářejí i v další cestě životem za pomoci dobře a smysluplně stráveného volného času. Základním článkem v trávení volného času je rodina, ta ale tuto funkci nedokáže plně zabezpečit. Musí přece plnit tolik jiných úkolů. V tomto případě nám pomohou jiné instituce, které se volnočasovou problematikou zabývají. Je dobré dospívající mládež podporovat v zájmech a koníčcích, které je zajímají. Pokud mají příliš volného času mohou nám sklouznout k nežádoucímu chování, kterému musíme nejlépe předcházet, protože právě prevence je nejdůležitější. Společnost si žádá spokojené mladé lidi, kteří právě tím, jak tráví svůj volný čas, utvářejí dobré mezilidské vztahy, posilují své sebevědomí, svou individualitu.

V této bakalářské práci se pokoušíme zjistit, jak dospívající, kteří jsou ubytovaní na domově mládeže tráví svůj volný čas. Zda je nějaký rozdíl v trávení volného času dle věku nebo zda jinak tráví svůj volný čas studující maturitních a učebních oborů. Tyto výsledky pak mohou posloužit jako jakýsi odrazový můstek v další práci převážně pedagogickým pracovníkům – vychovatelům, kteří se o ně na domově mládeže starají. Zajímavé by také mohly být pro rodiče, kteří v mnoha případech nevědí, co jejich děti ve svém volném čase dělají, protože oni jim to samy neřeknou.

Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na objasnění pojmů dospívání, k jakým změnám dochází v tomto období a jak se s nimi chlapci a dívky vyrovnávají. Dalším důležitým pojmem je zejména volný čas, jeho charakteristika, historie a funkce. Teoretická část se dále zabývá osobností pedagoga – vychovatele, jeho vlastnostmi a předpoklady. V závěru je pojednáno o domovech mládeže jako takových, jakou funkci plní, co se v nich odehrává a seznamuje nás se dvěma domovy mládeže, ve kterých výzkum probíhal a jejich volnočasovou nabídkou.

Praktická část bakalářské práce je věnována zpracování zvoleného typu průzkumu. Na základě analýzy nestandardizovaného dotazníku se ptáme ubytovaných ve věku 15 – 23 let na jejich trávení volného času.

Cílem bakalářské práce je zjistit a porovnat, jak tráví volný čas dospívající ve věku 15 a 16 let a 18 – 23 let a studující maturitních a učebních oborů.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že pracuji jako vychovatelka na jednom ze zkoumaných domovů mládeže a výsledky výzkumu mi mohou pomoci v mé práci. Je třeba se zamyslet, k čemu jsme výzkumem došli, proč tomu tak je, ale hlavně co a jak by se dalo zlepšit.

1 Období dospívání

„...každý člověk má svou vlastní cestu a jen skrze ni rozumí cestám jiných lidí...“

(Říčan, 1990, s. 205)

Podle Říčana (1990, s. 205) mezi patnácti a dvaceti lety vrcholí mládí. V této době je člověk nejkrásnější, tělesně i duševně nejsvěžejší, nejdychtivější a nejbystřejší. Bere svůj život zodpovědně do svých rukou.

Já si myslím, že tomu tak bylo, je a bude. Toto pětileté období nazýváme obdobím - adolescence. Toto slovo je odvozeno od latinského *adolesco* – dospívat, vyvíjet se, ale také vzrůstat, sílit, mohutnět. Protože tato slova pro nás znějí cizí, budeme užívat raději to české „dospívající“ a „dospívání“.

„Dospívání lze chápat jako proces zásadních biologických, psychologických a sociálních změn, jejichž prostřednictvím začíná jedinec v průběhu příslušného vývojového období postupně získávat kompetence dospělého.“

(Janošová, 2008, s. 196)

„Vstup do fáze dospívání je biologicky ohraničen pohlavním dozráním. Dospívání je však především dobou komplexnější psychosociální proměny, mění se osobnost dospívajícího i jeho sociální pozice. Mladý člověk získává nové role, spojené s vyšší sociální prestiží. Vztahy s rodiči se stabilizují a zklidňují. Vrstevníci jsou ještě významnější, než byli. Partnerské vztahy tohoto období bývají mnohem zralější.“

(Vágnerová, 2000, s. 253)

„Dospívání je období těžké a plné rozporů. Dospívající se musí vyznat sám v sobě a najít své místo ve světě, ověřit si co dokáže a co vydrží, sám sebe najít v nějakém přesvědčení a životním programu.“

(Říčan, 1990, s. 204)

1.1 Hlavní psychologické charakteristiky období dospívání

1.1.1 Vývoj základních schopností, dovedností a zájmů:

- Vývoj motoriky je v období dospívání zpravidla výraznější než v období předcházejících – dospívající rychle získávají dovednosti vyžadující značnou sílu, hbitost jemnou pohybovou koordinaci i smysl pro rovnováhu.
- Pokračuje zde i vývoj vnímání, zejména vizuálního, jež dosahuje maxima a souvisí mnohem více s abstraktním myšlením.
- Pokračuje dále i vývoj řeči, i když to není na první pohled tak nápadné. Dále se rozvíjí slovní zásoba, složitost větné stavby i celková výrazová schopnost.

Rychlý rozvoj motorických, percepčních i ostatních schopností vede k novým a hlubším zájmům – k zájmu o sport, četbu, hudbu a divadlo, pokusy o literární, hudební nebo výtvarnou tvorbu.

(Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 147, 148)

1.1.2 Kognitivní výkon

Vývoj inteligence pokračuje po celou dobu dospívání a ani na začátku dospělosti není dosaženo vrcholu.

Hlavní pokroky, které myšlení dospívajících přináší podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 150-152):

- jsou schopni pracovat s pojmy, které jsou obecnější, abstraktnější,
- řeší problémy s více řešeními,
- vytváří domněnky, které nejsou opřeny o reálnou skutečnost,
- dokáží aplikovat logické operace nezávisle na obsahu soudů,
- dokáží myslet o myšlení, vytvářet soudy o soudech.

Nástup formálních operací umožňuje také nový způsob morálního hodnocení, mravních soudů, principu spravedlnosti.

1.1.3 Emoční vývoj a socializace identity dospívajících

V tomto období se dospívající zbavují závislosti a vlivu na rodičích a navazují užší a významnější vztahy s vrstevníky obojího pohlaví.

Fáze postupné stabilizace

- Dochází k postupnému vyrovnání vztahů s rodiči, dospívající dosahují určité samostatnosti, osvojují si zralejší způsoby chování, nastává klidnější a méně konfliktní soužití.

Fáze psychického osamostatnění

- Ukončení separace ze závislosti na rodině, dosažení úplné samostatnosti a vytvoření takové identity, která potvrzuje jedinečnou osobnost.

(Vágnerová, 2000, s. 263)

1.1.4 Navazování vztahů k vrstevníkům

Jak se postupně dospívající odpoutávají od rodiny, mají nutnost navazovat vztahy s druhými přibližně stejného věku. To jim dává pocit jistoty a připravují je pro nové další vztahy v dospělosti. Toto rozšiřování vztahů jakoby postupuje po určitých stupních. Ty popisuje Langmeier a Krejčířová (2006, s. 154, 155) takto:

Skupinová izosexuální fáze

- sklon vytvářet skupiny složené z jedinců stejného pohlaví

Individuální izosexuální fáze

- potřeba intimního párového přátelství, emoční vztah k důvěrnému příteli

Přechodná etapa

- nejistý zájem o druhé pohlaví

Heterosexuální fáze polygamní

- skutečné vztahy chlapců a dívek, tzv. první lásky

Etapa zamilovanosti

- hlubší porozumění a oddanost druhé osobě, vážné vztahy

Těmito stupni ovšem nemusí všichni dospívající projít. Vše je záležitost osobnosti, podmínkách rodiny, společnosti. Mládež dnešní doby předčasně dospívá, začíná brzy se sexuálním životem, ten je ovšem povrchní a oni dostatečně nepřipraveni vplouvají do života dospělých.

1.1.5 Volba povolání

Toto období považuji za jedno z nejdůležitějších. Svá přání mohou proměnit ve skutečnost, ale musí brát v úvahu své schopnosti, školní prospěch, studijní požadavky atd. Volba povolání se tedy stává skutečným problémem pro dospívající i pro jejich rodiče. V patnácti letech děti kolikrát neví, co by chtěli dělat, a to se později odráží na jejich studijních nebo pracovních výkonech. Je dobré uspokojit nejen své individuální potřeby, ale i zájmy společnosti. Toto by mělo být cílem dobré volby povolání.

(Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 159)

1.1.6 Tělo jako součást identity

Důležitou součástí identity dospívajícího je tělesný vzhled. Často a v hojné míře se s ní dospívající zabývá. Lze mluvit o narcistním zaměření (Vágnerová, 2000, s. 255). I Říčan (1990, s. 207) mluví o jakémsi „vrcholu krásy“. Sama se ve své praxi shledávám s rozličnými somatotypy dospívajících. Někomu na vzhledu záleží méně, někomu více a někdo to vůbec neřeší. Zevnějšek je ale stále brán jako prostředek k dosažení sociální akceptace a prestiže. Atraktivita je předpokladem k dosažení úspěšnosti jak mezi vrstevníky, tak v soupeření s dospělými autoritami.

(Vágnerová, 2000, s. 257)

1.1.7 Proces nalézání a budování identity

Hledat svou identitu znamená především poznávat sám sebe (Říčan, 1990, s. 237). Dospívající si začíná uvědomovat sám sebe a všimnout si například svých vlastností,

kterých si nikdy nevšímal, a tím pádem o nich nepřemýšlel. Proč tedy najednou ta změna?

Do popředí vstupují city, které je ovlivňují, myšlenky, které se jim nelíbí, přichází jakýsi chaos a zmatek v jejich duši. Schopnost vnímat sebe samého, svou odlišnost od svých rodičů, vrstevníků, uvědomovat si své chyby a přijímat za sebe odpovědnost, jednat nezávisle na druhých bez nepřiměřených pocitů viny.

(Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 161)

Hledat svou identitu znamená často experimentovat, abychom formou pokusu a omylu našli svou pravou cestu. Bouřlivost, rozporuplnost a obtížnost adolescentního hledání lépe pochopíme, když si uvědomíme, že nová identita znamená rozchod s méně uvědomělou, naivní, ale přece jen fungující identitou dítěte .

(Říčan, 1990, s. 239)

Každý dospívající je jiný, někdo najde sám sebe brzy a někomu to trvá déle. Dospívání je náročné, úkolů je příliš mnoho a nároky jsou vysoké.

1.1.8 Vztah adolescentů k dospělým

Dospívající je většinou kritický k hodnotám, názorům, chování a celkovému stylu života rodičů. Vytváří si tak představu vlastního budoucího stylu života i své identity. Kritika rodičů není pouhou negací všeho, co rodina představuje, je spíše jedním ze způsobů hledání (Vágnerová, 2000, s. 282). Oni hledají dospělého, který by jim imponoval, představoval přirozenou autoritu a bral je vážně a zásadně nesnáší slabost a nerozhodnost dospělých.

1.1.9 Chlapci versus dívky

Na světě neexistuje žádná společenská skupina, národ ani etnikum, které by nevytvářely určité rozdíly mezi chlapci a dívkami a které by neodlišovaly mužskou a ženskou roli. Každá společnost tomuto rozdělení zároveň přizpůsobuje také výchovu potomstva. Znamená to, že chlapci jsou vystavováni poněkud jiným socializačním vlivům než dívky.

(Janošová, 2008, s. 13)

V dnešní době feminismu, kdy se ženy hlásí o svá práva stejně tvrdě jako muži, je to znát i na mládeži, která k nám přichází. Mezi děvčaty se vyskytují hodně průbojné typy, které nemají problém se prosadit kdekoli. Uprostřed se pohybují typy, které se dají ovlivnit, ale umí se i bránit. A někde na konci jsou tiché, klidné, nenápadné dívky, mající tendenci se nechávat manipulovat.

S chlapci je to těžší v tom, že mají sklony k agresivitě a velmi často volí násilí jako prostředek své moci. Ne všichni jsou však takoví. Zase záleží, z jaké přicházejí rodiny, zda je rodina funkční, či nikoli a hlavně, jaký vzor jim rodina dává. Podle toho se pak chovají i k dívkám. Stávají se z nich obdivovatelé ženskosti nebo naopak jejich odpůrci a občas i agresori.

Měla bych připomenout, že mužská role v rodině se poněkud změnila a dochází k tzv. krizi mužské role. Otcové tráví většinu času v zaměstnání, často nebývají doma nebo dokonce odjíždějí za prací daleko mimo domov. Matka se stává tou, která řídí domácnost, musí čelit nepředvídatelným událostem, řeší problémy jednoznačně mužského charakteru. Tyto faktory pak tedy vedou k větší dominanci žen uvnitř domácnosti.

(Janošová, 2008, s. 21)

V období dospívání dochází k zásadním biologickým, psychologickým a sociálním změnám jedince. Jako dobří pedagogové a vychovatelé bychom si měli najít tu správnou cestu jak k dívkám, tak k chlapcům i s jejich rozdíly a zvláštnostmi. Podporovat zdravě jejich individualismus, sebevědomí, rituály, vztahy. Toto období je pro ně nesmírně důležité, vždyť hledají svou identitu a v tom jim můžeme pomoci i my.

2 Zájmové vzdělávání a volný čas

Život a výchova dnešních dětí, dospívající mládeže a mladých dospělých probíhá v různých prostředích: většinou nejprve u rodičů a později, po založení rodiny, také s partnerem a dětmi, ve škole, v přípravě na profesi a později ve světě práce, ve volném čase a jeho zájmových či společensky prospěšných aktivitách. Volnočasové aktivity uskutečňované v těchto prostředích mají různý obsah a dosah, hodnotové zaměření a účinky a pomáhají utvářet jednotlivce, jejich skupiny, mladou generaci, celou společnost. Často se prolínají a navzájem podporují, někdy se však ve svém účinku míjejí nebo si navzájem překáží. Ze všech těchto důvodů význam výchovného zhodnocování volného času trvale roste.

(Hofbauer, 2004, s. 11)

Podle Bílé knihy (2001, s. 54) je *zájmové vzdělávání* souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku. Vede účastníky k seberealizaci a sebepoznání, objevování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.

Současnou síť zájmového vzdělávání tvoří specializovaná zařízení – střediska pro volný čas dětí a mládeže, domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Patří sem i mimovyučovací činnost školních družin, klubů, zájmových kroužků ve školách, domovech mládeže a střediscích výchovné péče o děti a mládež a dalších výchovných zařízeních.

Síť zařízení pro volný čas zůstává i nadále potřebná. Proto je i v této oblasti třeba doporučit další rozšíření nabídky, zejména v osvědčeném systému středisek pro volný čas a zlepšení jejich finanční dostupnosti.

(Bílá kniha, s. 55)

2.1 Co vlastně znamená pojem „volný čas“?

Podle mne je volný čas důležitý k rozvoji každého jedince, ať už se jedná o dítě, dospělého či seniora. Smysluplné využití vede k lepšímu životnímu stylu, je účelnou prevencí sociálně patologických jevů dospívajících. Zvláště v období dospívání je trávení volného času velice důležitým bodem výchovy.

➤ *„Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění.“*

(Pávková a kol., 2001, s. 15)

➤ *„Je to část lidského života mimo čas pracovní a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející.“*

(Hofbauer, 2011, s. 10)

➤ *„Za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně, na základě svých zájmů, pocitů a nálad, volí svou činnost“.*

(MŠMT, 2002. s. 6)

➤ *„Volný čas je nejpříjemněji prožitá svoboda, má její omamnou vůni a prostor k rozletu, ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“*

(Spousta, 1994, s. 7)

Do činnosti ve volném čase vstupujeme s očekáváním, že zažijeme příjemné zážitky a budeme z nich mít uspokojení. Jak jej budeme trávit, je naše svobodné rozhodnutí.

2.2 Historický vývoj výchovy ve volném čase

Dříve neměli lidé příliš času nazbyt, 14 – 16 hodin pracovali na poli nebo někde jinde a zbylý čas spali, popřípadě se starali o domácnost. Teprve v zimě si vyšetřili čas na rozprávění, rodinné záležitosti a komunikaci s jinými lidmi. To jim rozšiřovalo obzory a shledávali to přínosem a obohacením svého života. Tak postupně vznikala *volný čas*. Byl to ovšem dlouhodobý proces.

Nejdříve se začaly budovat „víkendové“ domy, ve městech vznikaly kluby, spolky a kavárny dospělých. To byla ale záležitost bohatších vrstev obyvatelstva. Později i příslušníci dělnictva začali usilovat o zkrácení pracovní doby, aby měli více času na regeneraci pracovních sil. Postupně tak měli lidé více času pro své záliby a vzdělávací činnosti.

(Pávková a kol., 2001 s. 23)

Práce už nestála tolik v popředí a pojem *volný čas* se stal pro tvrdě pracující lid vítaným zpestřením.

Nejprve se budovala zařízení s původním určením pro dospělé, která se později rozšířila také na děti a mládež (hřiště, cvičiště, dělnické domy, Sokol). Později začala působit zařízení pouze pro nejmladší věkové skupiny (sportovní zařízení ve školách nebo dětské zahrady).

Největší vývoj zaznamenáváme v západoevropských zemích, a to v Německu, kde vzniká pojem „pedagogiky volného času“. Nespokojenost poválečné mládeže v těchto zemích s jejich postavením ve společnosti vedla k revoltě. Proto se pojem *volný čas* začal více používat, převážně ve spojitosti s mladými lidmi.

U nás se zpočátku jednalo o pojem „*mimoškolní výchova*“, což zahrnovalo činnosti uskutečňující se mimo školu. Tento pojem však příliš neobjasňoval chápání volného času dětí a mládeže a jeho pedagogického zhodnocování.

(Hofbauer, 2004, s. 16)

Druhým u nás používaným pojmem byla „*výchova mimo vyučování*“, která probíhala již mimo bezprostřední vliv rodiny a mimo povinné vyučování. Alternativní přístupy však byly stále omezovány.

Od poloviny šedesátých let dvacátého století začíná u nás vzrůstat poznání, jak důležitou oblastí života a výchovy dětí, mládeže a dospělých se stává *volný čas*.

Předělem chápání volného času pro vývoj, život a výchovu se stala léta devadesátá. Metody, funkce a obsah výchovného působení se rozšířily a obohatily. *Volný čas* se stále patrněji stával dimenzí výrazně se prodlužujícího lidského života.

(Hofbauer, 2004, s. 17)

2.3 Funkce a možnosti volného času

Podle H. W. Opaschovského (Hofbauer, 2004, s. 15):

- rekreace (zotavení, uvolnění),
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací),
- výchova a další vzdělávání (sociální učení),
- kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovna),
- komunikace (sociální kontakty a partnerství),
- participace (angažování se na vývoji společnosti),
- integrace (vrůstání do společnosti),
- enkulturace (kulturní rozvoj sebe samého).

Pávková (2011, s. 72, 73), uvádí tyto funkce:

1. **Výchovná** - na tuto funkci je kladen zvláště velký důraz. Spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků. Působí na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou a sociální. Výchova ve volném čase umožňuje uspokojovat potřeby, rozšiřovat a prohlubovat zájmy, rozvíjet specifické schopnosti vychovávaných.
2. **Zdravotní** - abychom mohli výchovně působit, musíme podporovat zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj. Tzn.: střídat činnosti různého charakteru (práce, odpočinek), více pohybových aktivit na čerstvém vzduchu, zdravé stravování a rozvrh jídla v průběhu dne, upevňovat hygienické návyky, dodržovat zásady bezpečnosti práce.
3. **Sociální** - tuto funkci chápeme jako péči o děti, zajištění jejich bezpečnosti v době po skončení vyučování, navazování nových sociálních vztahů s lidmi podobných zájmů a názorů. Chápeme ji též jako primární prevenci negativních jevů, např. závislostí, agresivity, netolerance a tomu se snaží školská zařízení předcházet.

2.4 Přehled základních pojmů pedagogiky volného času

Pedagogika volného času podle Pávkové (2011, s. 67-70)

Je jedním z oborů pedagogiky, je to tedy společensko - vědní obor, věda o výchově ve volném čase, teorie výchovy ve volném čase. Pedagogika volného času je velmi mladá věda, svůj význam přináší asi od druhé poloviny dvacátého století. Skládá se tedy ze dvou výrazů a to: výchova a volný čas.

Výchova je záměrné, cílevědomé a dlouhodobé působení vychovávajícího na jedince v pozitivním smyslu.

Výchova je též:

- formální, která zahrnuje školní či jiné odborné vzdělávání,
- neformální, to jsou aktivity člověka probíhající ve volném čase,
- informální, což je učení v běžných životních situacích.

Volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti a liší se od dospělých:

- rozsahem,
- obsahem,
- mírou samostatnosti a závislosti,
- nezbytností pedagogického ovlivňování.

Souvislost mezi pojmy výchova a volný čas má trojí způsob vyjádření:

- Výchova pro volný čas – podstatou je utváření a zozvívání schopností a dovedností pro hodnotné utváření volného času.
- Výchova volným časem - označuje aktivity ve volném čase, příslušné instituce, použité metody a formy jako prostředky výchovy.
- Výchova mimo vyučování - vše, co souvisí s výchovou dětí po skončení vyučování. Zahrnuje i oblast dětských povinností.

Bez výchovy bychom nebyli ničím. Záměrným působením se z nás stávají kulturní , vzdělané a společenské osobnosti, které se řídí svým svědomím, instinktem a morálními hodnotami společnosti.

2.5 Činitelé ovlivňující způsob trávení volného času člověka

Osobností se člověk nerodí, ale stává a v průběhu vývoje na něho působí spousta činitelů, které ho ovlivňují. Určité předpoklady si ale samozřejmě na svět přinášíme. Důležitou roli však má převážně:

- a) **Rodina** - v rodině začíná výchova i vzdělávání. Rodina je primární sociální skupina, kde se odehrává většina volnočasových aktivit spojených s výchovou. Vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu, rozvíjí mezilidské vztahy a přináší základní hodnotové orientace dětí. Pokud rodina pracuje, tak jak má, působí příznivě i na volný čas jejich příslušníků. Pokud je ale rodina dysfunkční, mohou se objevit problémy v podobě rizika vzniku nežádoucího chování.
- b) **Škola** – nejvýznamnější výchovný činitel, navazuje a doplňuje na výchovnou funkci rodiny. Spolupracuje s rodiči, popřípadě řeší výchovné problémy a doporučuje vhodné postupy.
- c) **Zařízení pro volný čas** - mají širokou zájmovou působnost. Nabízí dětem aktivity s širokým zaměřením. Dávají jim možnost sebeuplatnění, navazování nových kontaktů. Do volnočasových center chodí dobrovolně za účelem rozvoje tělesných, psychických i sociálních potřeb.
- d) **Vrstevnické skupiny** – jsou nezastupitelným výchovným činitelem. Někdy vznikají spontánně, jindy jsou cíleně určené. Pokud je vše v pořádku, děti se cítí v kolektivu spokojeně a mohou zastávat i určité role. Občas však skupina může jednotlivce ovlivnit nežádoucím způsobem, např. delikvence, drogová závislost.
- e) **Hromadné sdělovací prostředky** - také informační technologie mohou v dobrém i špatném ovlivnit volný čas dětí. Zaměřují se na různé skupiny dětí i mládeže prostřednictvím časopisů a knih, televizních pořadů či počítačových her. Stává se však, že děti tráví u těchto masmédií více času, než je zdravé, dívají se na co nemají, a to velmi záporně ovlivňuje jejich vývoj. To se týká jak hlediska zdravotního, tak psychického.
- f) **Město** – záleží kde žijeme, jak je tam rozvinutá síť institucí nabízejících volnočasové aktivity. Jinak je tomu na vesnici a jinak tráví volný čas děti ve městech.

2.6 Funkce a osobnost pedagoga, vychovatele

Práce s dětmi a mládeží je velmi zajímavá, poučná, kreativní, dobíjející, ale často nebývá jednoduchá, ba někdy je i frustrující a občas v nás vyvolává pocit marnosti. Přesto si myslím, že ji lze ovlivnit dobrou osobností pedagoga či vychovatele a každý z nás se jím bezesporu snaží být.

„Funkce vychovatele spočívá především v tom, že je rádcem, instruktorem a inspirátorem činností, kterých nenásilně využívá k navození procesu učení. Svým každodenním výchovným působením vede děti k využívání volného času hodnotným způsobem. Tím obohacuje jejich vzdělání o nové poznatky, ovlivňuje a kultivuje potřeby, zájmy, rozvíjí jejich specifické schopnosti a nadání a upevňuje žádoucí charakterové vlastnosti“.

(Pávková a kol., 2001, s. 76)

Ono se to jednoduše řekne a skutečnost někdy bývá jiná. Proto jsou v dnešní době kladeny zvláště na pedagogy dosti značné nároky. Požadavky na vzdělání, umění jednat s lidmi, mít autoritu a tím pozitivně působit jako vzor. Jednou větou bychom tedy řekli, že:

„Pedagog by měl být dobrý člověk“.

2.6.1 Znaky a rysy osobnosti pro výkon pedagogického povolání :

- schopnost empatie, vcítění se do prožívání druhých;
- komunikativnost, dovednosti verbálního i neverbálního sdělování a umění naslouchat, potěšení z komunikace s lidmi;
- přiměřená míra dominantnosti, která umožňuje vedení jiných lidí;
- odolnost, zvládání náročných životních situací, stabilita, nekonfliktnost;
- pozitivní ladění, optimismus i zdravý skepticismus, převaha kladných emocí;
- pozitivní vztah k lidem, k dětem, dospívajícím, dospělým, seniorům, opravdový zájem o jejich osudy, radost ze vzájemného kontaktu.

(Pávková, 2011, s. 135)

Dobry pedagog a vychovatel by se mel vyznacovat vetsinou techto osobnostnich rysu. Jsou to ale opravdu vysoké požadavky, ke kterým se musíme dopracovat svým úsilím a sebevzděláváním.

2.6.2 Dobry pedagog by mel byt:

- tvořivý
- nápaditý
- přizpůsobivý
- dostatečně energický
- vtipný
- hravý
- zdatný

Souhrnem všech těchto vlastností by z nás měli být dobří a citliví pedagogové!

Současné tendence a specifické nároky na pedagogy i dobrovolné pracovníky v zájmovém vzdělávání předpokládají specializovanou profesní přípravu. Dosud užívaná kvalifikace „vychovatel“ nedostačuje nárokům na tuto profesi a ani neobráží všechny aspekty její činnosti. Základní typ tohoto pracovníka lze označit pojmem *pedagog volného času nebo sociální pedagog*. Tento pracovník vykonává obecně činnost pedagogickou, sociální a poradenskou a působí jako organizátor a iniciátor aktivit ve volném čase.

(Bílá kniha, 2001, s. 55)

2.7 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Střediska pro volný čas dětí a mládeže (SVČ)

Probíhají převážně v zařízeních jako jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Mají širokou zájmovou působnost a o děti se starají odborní pedagogové. V těchto zařízeních probíhá zájmová činnost příležitostná a pravidelná.

Školní družiny (ŠD)

ŠD převážně existují při ZŠ. Jsou určeny žákům prvního stupně základního vzdělávání a umožňují dětem jak odpočinkovou a zájmovou činnost, tak přípravu na vyučování. Děti zde tráví čas po vyučování, než si pro ně přijdou rodiče.

Školní kluby (ŠK)

Jsou určeny pro žáky druhého stupně ZŠ. Jsou organizovány formou různých kroužků a spontánních činností. Chodí sem buď pravidelně nebo dle potřeby. Rozvíjí si zde své obzory a zájmy.

Domovy mládeže (DM)

DM jsou školská zařízení, která nabízí žákům středních škol i vyšších odborných škol jak ubytování, tak stravování. Zajišťují také kvalifikovanou činnost výchovnou, která vede k plnohodnotnému využívání volného času ubytovaných.

Dětské domovy (DD)

Pečují o děti od 3 do 18 let bez závažnějších poruch chování, o které se jejich rodiče nechtějí nebo nemohou postarat. Je to nepřetržitá péče, při které je samozřejmě kladen velký důraz na využití volného času a rozvoji zájmů dítěte.

Základní umělecké školy (ZUŠ)

Jsou určeny zejména pro děti s určitými předpoklady talentu a nadání, kde mohou rozvíjet své schopnosti hudební, výtvarné, dramatické nebo pohybové.

(Hofbauer, 2011, s. 176-177)

2.8 Domov mládeže

(R12-SM-004 Vnitřní řád domova mládeže 2012)

Domov mládeže (dále jen DM) je školské zařízení, které zabezpečuje žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol ubytování, stravování a kvalifikované výchovné působení, vede je k plnohodnotnému využívání volného času. DM mohou být určeny pro jednu střední školu, učiliště nebo jsou samostatné a slouží žákům více škol.

2.8.1 Provoz DM

Činnost a provoz DM se řídí vyhláškou č. 64/1992 Sb., o domovech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. Ubytovaní v DM není pro žáky nárokové. O přijetí rozhoduje jeho ředitel, pokud je DM součástí školy, pak ředitel školy.

Žáci se v DM stravují. Touto podmínkou je možné podmiňovat ubytování.

DM je zpravidla v provozu ve dnech školního vyučování a všechny víkendy jsou odjezdové, příp. jednou za dva týdny apod. Jestliže jsou víkendy odjezdové, ředitel si může vyhradit právo povolit výjimky z vážných důvodů (maturitní plesy, praxe apod.). Ustanovení o provozu má v návaznosti rozpis pedagogických služeb, četnost výměny prádla atd. Součástí je stanovení hodin příjezdů a odjezdů žáků.

Do základních ustanovení lze také zařadit kategorizaci ubytovacích jednotek. Celý domov nemusí být paušálně zařazen do stejné kategorie, ale podle počtu lůžek lze rozdílně zařazovat jednotlivé ložnice a tím také odlišovat platby za ubytování. Do první kategorie patří ložnice, které mají nejvýše tři lůžka. Do druhé kategorie spadají ložnice s více lůžky.

2.8.2 Vnitřní řád DM

V domově mládeže se žáci a studenti zdržují nejdéle, a proto je nutné ošetřit mnohem více možných problémů než v ostatních zařízeních. Vnitřní řád vymezuje zejména práva a povinnosti ubytovaných žáků.

Práva ubytovaných žáků:

- užívat vybavení DM určené žákům,
- dostávat čisté ložní prádlo jednou za 14 dnů,
- podílet se na organizaci života DM,
- podávat připomínky ke všem otázkám života DM,
- být volen do žákovské samosprávy,

- požádat o udělení vycházky,
- odjet domů i během týdne, ale pouze se souhlasem rodičů.

Povinnosti ubytovaných žáků:

- dodržovat vnitřní řád DM, řídit se pokyny pedagogů DM,
- svědomitě se připravovat na vyučování,
- dodržovat zásady slušného chování a dbát práv ostatních,
- udržovat čistotu a pořádek ve svých osobních věcech a ložnicích,
- dodržovat pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví, protipožární předpisy,
- ohlásit vychovateli každý úraz a onemocnění,
- šetřit zařízení DM, elektrickou energií, vodou, potravinami,
- okamžitě hlásit veškeré závady inventáře a zařízení DM vychovateli,
- chodit čistě a přiměřeně oblečen,
- v areálu DM je zakázáno kouřit,
- zákaz užívat, přechovávat a distribuovat zdraví škodlivé látky,
- nepřinášet do DM cenné předměty a vyšší částky peněz.

Součástí vnitřního řádu bývá i Denní režim, který stanovuje budíček, dobu osobní hygieny, podávání snídaně, obědu, večeře, dobu studijního klidu, večeřku.

2.8.3 Pracovníci DM

V domově mládeže jsou pedagogičtí pracovníci zařazeni na funkci vychovatele. Podle vládního nařízení č. 68/1997 Sb. Mají stanovenou přímou výchovnou práci 30-32 hodin týdně.

Do přímé výchovné práce se započítává zejména:

- vedení výchovné skupiny,
- činnosti se žáky při přípravě na vyučování,
- organizování činností žáků,
- pedagogická činnost při akcích DM,
- nábor a vedení zájmových činností,
- kontrola pořádku a osobních věcí včetně hygieny,

- práce se žákovskou samosprávou.

Do nepřímé výchovné práce patří ostatní činnosti prováděné vychovatelem.

Vychovatelé pracují se žáky rozdělenými do výchovných skupin. Počet žáků a studentů ve skupině je 20-30. Na základě plánu tvořeného z potřeb výchovné práce a z podnětů žáků měla skupina relativně samostatný program v prostorách DM nebo i mimo prostory DM. Tito vychovatelé se nazývají skupinová vychovatelé.

Dále na DM pracují tzv. pomocní (noční) vychovatelé. Zajišťují především dodržování nočního klidu. Na tyto vychovatele se nevztahuje míra přímé výchovné práce. Průběh služby zaznamenávají do předepsaného tiskopisu pro vedení DM.

Podle počtu ubytovaných žáků může být v DM jmenován vedoucí vychovatel. Hodnotí a organizuje výchovně vzdělávací činnost vychovatelů, sestavuje rozpis služeb, navrhuje sestavení a přidělení výchovných skupin. Sám také vykonává přímou výchovnou práci v rozsahu 19 - 22 hodin týdně.

Náplň práce vychovatele DM vyžaduje, aby uměl zajistit výchovnou práci s přidělenou skupinou žáků, připravit nabídku činností, odborně pomoci žákům při přípravě na vyučování podle svého zaměření, popř. specializace, navodit a motivovat volnočasové aktivity spontánního charakteru. To vyžaduje minimálně středoškolské vzdělání, znalost psychologie individuální i skupinové práce se žáky, empatii i organizační schopnosti. Je připraven vést kvalifikovaně (metodicky i odborně) minimálně jednu zájmovou činnost žáků. Odbornost vychovatelů, jejich specializace, znalosti a dovednosti v určité zájmové oblasti zvyšují jejich přirozenou autoritu.

(Hájek, 2011, s. 150)

2.8.4 Výchovně vzdělávací činnost v DM

Podle Pávkové a kol.(2001, s. 137) je přechod ze základní na střední školu je pro žáky obtížný také v důsledku změny prostředí. Žáci přecházejí z rodin do nového sociálního prostředí vrstevnické skupiny domova mládeže, se kterou jsou nejen ve škole, ale i v době mimo vyučování. To klade na jejich psychiku zvýšené nároky. Musí si osvojit nové studijní návyky, podřídit se relativně pevnému dennímu režimu, budovat nové sociální vztahy v

novém prostředí. Přechod jim má usnadnit výchovně vzdělávací činnost domova mládeže, nabídka zájmových aktivit apod. Vychovatel má nejen funkci pedagoga, ale zastupuje i rodiče, staršího kamaráda - rádce. Proto je důležité navázání i neformálního vztahu vychovatel - žák. Vychovatel by měl navozovat dostatek příležitosti, kdy si s ním žáci mohou pohovořit o svých problémech, svěřit se mu se svými starostmi. Vychovatel si musí budovat především přirozenou autoritu založenou na empatii, vlastních znalostech a dovednostech, důslednosti a náročnosti nejen vůči žákům, ale i sám k sobě.

Pro středoškolský věk je typická široká škála zájmů, které jsou již relativně hluboké a stálé. V DM je dostatek prostoru pro realizaci zájmu žáků, které přinášejí nejen seberealizaci s následným sebeuspokojením a posílením sebevědomí, ale také rozvoj osobnosti. Zájmy se v DM mohou uspokojovat individuální činností v době osobního volna nebo skupinově v organizovaném zájmovém útvaru, či neformální klubovou činností. Ta je obvykle vázána na službu příslušného vychovatele, který danou zájmovou činnost garantuje. Vychovatel během své služby působí jako iniciátor, vedec a rádce zájmových aktivit.

Stávající trend odklonu mladé generace od organizované činnosti v pevně stanovených strukturách zájmových útvarů posiluje roli klubové činnosti. DM by měl kromě přípravy na vyučování a vytváření studijních návyků působit jako středisko spontánních zájmových činností vedených nejen vychovateli, ale i jinými lektory nebo instruktory.

Pro zájmy, které nelze plně rozvinout v DM, je žákům umožňována účast v organizovaných činnostech, které nabízejí v místě ostatní subjekty – např. sportovní oddíly, taneční kurzy, jazykové kurzy, základní umělecká škola apod. Účast v těchto činnostech je buď individuální nebo za doprovodu vychovatele.

(Pávková a kol., 2001, s. 138).

Práce vychovatele je velmi náročná a to zejména po stránce psychické. Ve většině případů nám pomáhá spolupráce s rodiči, pokud řešíme nějaké kázeňské přestupky. Oceňujeme i spolupráci s pedagogy při problémech ve škole. Vždy se snažíme najít optimální výchovné řešení dané situace, třeba i konzultací s odborníkem.

2.8.5 Domov mládeže Bělíkova 1387, Frýdlant

Zde uvádím krátký popis DM, ve kterých byl proveden výzkum.

Budova domova mládeže (DM), je součástí areálu Střední školy hospodářské a lesnické ve Frýdlantu. Má kapacitu asi 90 lůžek, ale v současné době ubytovává 37 žáků. V rámci volného času je jim k dispozici tělocvična, která je součástí DM, sauna, malá a velká posilovna, venkovní hřiště s umělým povrchem, počítačová místnost, knihovna, konferenční sál s piánem, bicími, klávesami a kytarou. V budově školy se nachází keramická dílna.

Žákům jsou k dispozici kroužky:

- sportovní hry
- futsal
- volejbal
- posilování
- stolní tenis
- ruční práce
- cvičení s hudbou
- keramický.

Po dohodě je možné se zúčastňovat dalších zájmových aktivit pořádaných jinou organizací ve Frýdlantu a okolí. Činnost volnočasových a zájmových aktivit zajišťují dva vychovatelé a jedna vychovatelka.

2.8.6 Domov mládeže, Zámeček, Hejnice

Budova DM je součástí areálu Střední školy hospodářské a lesnické v Hejnicích. Má kapacitu 79 míst ve dvou budovách, ale v současné době probíhá ubytování pouze na jedné budově a to v počtu 39 žáků. V rámci volného času je jim k dispozici počítačová místnost, studovna, posilovna, stůl na stolní tenis, hřiště na malou kopanou, kurt na volejbal, keramická dílna, která je součástí DM.

Zájmová činnost na DM:

- fotbal

- volejbal
- basketbal
- stolní tenis
- kondiční cvičení
- vodní turistika
- horolezectví
- keramická a výtvarná činnost
- košíkářství a vazačství
- dramatický kroužek.

I zde je možné po dohodě navštěvovat volnočasové aktivity pořádané jinou organizací v Hejnicích či blízkém okolí, popř. ve Frýdlantu, např. využití sauny.

Činnost jak pedagogickou, tak volnočasovou zajišťuje kolektiv tří vychovatelů v poměru dva muži a jedna žena.

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části:

- 1. Zjistit, zda se liší trávení volného času 15 a 18 letých ve vybraných domovech mládeže.**
- 2. Zjistit, zda se liší trávení volného času studujících maturitních oborů a studujících tříletých učebních oborů.**

Cílem praktické části mé bakalářské práce je zjistit, jak a s kým tráví dospívající svůj volný čas na domově mládeže, jaké aktivity preferují, které naopak ne, a co by popřípadě ve způsobu trávení volného času zlepšili.

Ráda bych v úvodu uvedla, že jsem původně měla zkoumat skupinu patnáctiletých ubytovaných. Než jsem ovšem stačila rozdat dotazníky, většina respondentů dosáhla věku šestnácti let. Proto jsem byla nucena vytvořit skupinu společnou, a to 15ti a 16ti letých, abychom dosáhli požadovaného výsledku. Pro úplnost bych ještě uvedla objasnění pojmu MO – maturitní obor, jehož doba studia činí 4 roky a je ukončena maturitní zkouškou. UO – učební obor, jehož doba studia činí 3 roky a je ukončena závěrečnou zkouškou.

Ke splnění cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 15letí?

Výzkumná otázka č. 2

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 18letí?

Výzkumná otázka č. 3

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující maturitních oborů?

Výzkumná otázka č. 4

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující tříletých učebních oborů?

Výzkumná otázka č. 5

Jsou dívky více zaměřeny ve svém volném čase na kulturní a esteticky zaměřené aktivity?

Výzkumná otázka č. 6

Preferují chlapci ve svém volném čase převážně sportovní činnosti?

Výzkumná otázka č. 7

Tráví 18letí svůj volný čas raději mimo domov mládeže?

Výzkumná otázka č. 8

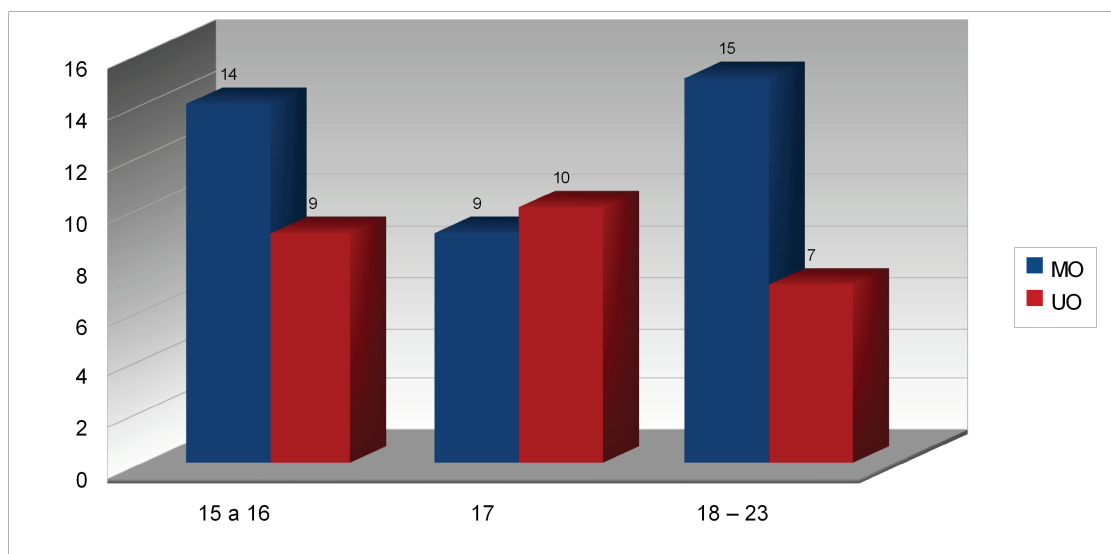
Jsou dospívající spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na jejich domově mládeže?

3.2 Výběr a popis vzorku

Pro svůj výzkum jsem si vybrala dva domovy mládeže, které spadají pod jednu školu, ale každý se nachází v jiném městě, a tudíž má jiné podmínky a možnosti nabídky volnočasových aktivit. První je domov mládeže ve Frýdlantu, kde pracuji a druhý je v Hejnicích. Oba DM patří pod Střední školu hospodářskou a lesnickou. Tato škola vznikla sloučením obou škol do jedné a hlavní sídlo je ve Frýdlantu, Bělíkova 1387.

Výběr vzorku – dotazování se zúčastnili všichni ubytovaní.

Graf č.1: Počet respondentů v celkovém počtu 64.

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Dotazování se zúčastnilo celkem 64 respondentů, z toho bylo 35 dívek a 29 chlapců.

3.3 Volba a popis nástroje

K šetření jsem použila metodu kvantitativní, a to formou nestandardizovaného dotazníku, který obsahuje 14 otázek. Položky v něm jsou převážně uzavřené (10), polouzavřené (3) a jedna položka otevřená s možností písemné odpovědi. Položky jsou sestaveny tak, aby dotazovaní mohli zaškrtnout jim nejlépe vyhovující odpověď. Poslední položka je otevřená a je věnována vyjádření žáků. Otevřené položky se sice obtížněji vyhodnocují, ale dávají respondentovi větší volnost vyjádření (Gavora, 2000, s. 103). V první otázce zjišťuji zájmy ubytovaných, se kterými už vlastně na DM přicházejí. Druhá a třetí zkoumá, zda jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na DM. Čtvrtá až šestá položka zjišťuje, jak a s kým tráví svůj volný čas. Sedmá a osmá zjišťuje aktivity mimo DM. Devátá až třináctá otázka zkoumá jiné trávení volného času a dobu, kterou jiným aktivitám věnují. Poslední položka se ptá na chybějící aktivity, které je nutné dopsat.

3.4 Volba a popis výzkumného plánu

3.4.1 Předvýzkum

Pro své zjištění, zda respondenti budou všemu v dotazníku rozumět jsem provedla předvýzkum na malém vzorku tří dobrovolníků, a to formou interview. Tři děvčata, protože chlapci se dobrovolně nepřihlásili, jsem obeznámila se situací a vysvětlila jim, co od nich očekávám. Postupným kladením otázek jsem si ověřovala správnost položek a jejich pochopení či nepochopení. Zajímala mne též ochota dotazovaných na polouzavřené a jednu otevřenou položku odpovědět.

Následně jsem dotazníky ve Frýdlantu rozdala osobně. Bylo jich 33 podle kontroly početního stavu v tomto týdnu. Vyplňování probíhalo v době samostudia, kdy ubytovaní tráví hodinu na pokojích a věnují se přípravě do školy.

Do Hejnic jsem poslala dotazníky prostřednictvím vedoucího vychovatele, se kterým jsem vše osobně projednala. Během týdne mi byly dotazníky doručeny v počtu 31 kusů. Momentálně tolik ubytovaných bylo v tom týdnu přítomno na DM.

Dotazování probíhalo v obou domovech mládeže stejně, a to v týdnu od 28. do 30. ledna 2013.

Celkem bylo rozdáno 64 dotazníků a návratnost činila 100 %.

4 Presentace výsledků

4.1 Výzkumná otázka č. 1

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 15letí?

4.2 Výzkumná otázka č. 2

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 18letí?

Tyto dvě výzkumné otázky budu vzájemně porovnávat a vycházet tedy z jedné tabulky.

Jak jsem se již výše zmínila budu porovnávat 15leté spolu se 16letými. Čísla v tabulkách udávají počet respondentů.

Otázka č. 5: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději sportovní činnosti:

Tabulka č. 1: Zájem ubytovaných o sportovní činnosti 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) alespoň 2x do týdne	10	2
b) 1x za týden	3	5
c) 1x za měsíc	3	2
d) méně než 1x za měsíc	2	2
e) nevyužívám	5	11

Nejvíce času tráví 15 a 16letí sportováním alespoň 2x do týdne a to 43 %, jednou za týden sportuje 13 %, jednou za měsíc využívá sport také 13 %, méně než jednou za měsíc sportují 9 % a vůbec nevyužívá tuto aktivitu 22 % dotázaných dospívajících.

Sportovní činnosti navštěvuje 9 % 18 – 23letých alespoň 2x do týdne, jednou za týden sportuje 23 %, jednou za měsíc 9 %, méně než jednou za měsíc 9 % a vůbec sportovní činnosti nevyužívá 50 % dotázaných 18 – 23 letých ubytovaných.

Otázka č. 6: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději kulturní a esteticky zaměřené aktivity:

Tabulka č. 2: Zájem ubytovaných o kulturně estetické činnosti 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) alespoň 2x do týdne	3	2
b) 1x za týden	2	0
c) 1x za měsíc	11	6
d) méně než 1x za měsíc	1	1
e) nevyužívám	6	13

Kulturní činnost využívá alespoň 2x do týdne 13 % 15 a 16letých, jednou za týden 9 %, jednou za měsíc 48 % , méně než jednou za měsíc 4 % a nevyužívá tuto aktivitu 26 % dotazovaných dospívajících.

Tuto aktivitu využívá alespoň 2x do týdne 9 % 18 – 23letých, jednou za týden neuvedl nikdo, jednou za měsíc navštěvuje činnosti 27 %, méně než jednou za měsíc 5 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 59 % dotázaných ubytovaných.

Otázka č. 8: Pokud raději trávíte svůj volný čas mimo DM, jakou je to činností?

Tabulka č. 3: Činnosti mimo DM 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) jsem rád/a jen tak venku s kamarády	15	13
b) chodím se odreagovat nejraději sám/a	5	5
c) nakupováním	7	7
d) využívám relaxačních činností	2	3
e) navštěvuji volnoč. aktivity pořádané jinou organizací	2	2
f) jinou činností	1	2

S kamarády je rádo 65 % 15 a 16letých, 22 % se chodí odreagovat jen tak sám/a, nakupování baví 30 % dotázaných, relaxačních činností využívá 9 %, aktivity pořádané jinou organizací navštěvuje také 9 %, jinou činnost, a to spánek, využívá pouze 4 % dospívajících.

S kamarády je rádo 59 % dotázaných 18 – 23letých, jen tak sám/a se chodí odreagovat

23 %, nakupováním tráví svůj volný čas 32 %, relaxačních činností využívá 14 %, volnočasové aktivity pořádané jinou organizací navštěvuje 9 % a jinou činnost v podobě spánku a venčení psů využívá 9 % dotázaných ubytovaných.

Otázka č. 9: Úplně nejraději se ve volném čase věnuji:

Tabulka č. 4: Nejoblíbenější činnost 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) sportu	10	2
b) studiu	2	2
c) pobytu venku	5	9
d) počítači	4	7
e) jiné činnosti	2	2

Úplně nejraději se ve svém volném čase věnuje sportu 43 % 15 a 16letých, studiu 9 %, nejraději je venku 22 %, počítač má v oblibě 17 % a jiné činnosti, což je spánek a četba se věnuje 9 % dotázaných mladistvých.

Nejraději se věnuje sportu 9 % 18 – 23letých, studiu také 9 %, venku je rádo 41 % dotázaných, počítači se věnuje 32 % a jiné činnosti, což je spánek a hudba se věnuje 9 % ubytovaných studentů.

Otázka č. 11: Účastníte se rádi akcí pořádaných DM?

Tabulka č. 5: Účast na akcích domova mládeže 15 a 16letých a 18 -23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) ano	3	4
b) spíše ano	5	6
c) nevím	6	7
d) spíše ne	4	3
e) ne	5	2

Rádo se účastní akcí 13 % a spíše ano 22 % 15 a 16letých, nevím odpovědělo 26 %, spíše ne uvedlo 17 % a neúčastní se 22 % dotázaných.

U skupiny 18 – 23letých odpověď ano uvedlo 18 %, spíše ano 27 % dotázaných, nevím odpovědělo 32 %, spíše se neúčastní 14 % a odpověď ne uvedlo 9 % ze skupiny 18 – 23letých.

Otázka č. 13: Kolik volného času trávíte denně na internetu, facebooku?

Tabulka č. 6: Trávení volného času na internetu 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) méně než 1 hodinu	5	3
b) 1 – 2 hodiny	8	6
c) 2 – 3 hodiny	6	5
d) více než 3 hodiny	4	8
e) nevyužívám ho	0	0

Méně než hodinu tráví na internetu 22 % 15 a 16letých, jednu až dvě hodiny 35 %, dvě až tři hodiny je na internetu 26 %, více než tři hodiny denně tráví svůj čas u internetu 17 % dotázaných. Ani jeden neuvedl, že ho nevyužívá.

Méně než hodinu tráví na internetu 14 %, jednu až dvě hodiny 27 % z této skupiny, dvě až tři hodiny využívá tuto činnost 23 %, více než tři hodiny věnuje ze svého volného času 36 % 18 – 23letých. Také zde nikdo neuvedl možnost, že internet nevyužívá.

4.3 Výzkumná otázka č. 3

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující maturitních oborů?

4.4 Výzkumná otázka č. 4

Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující tříletých učebních oborů?

Tyto dvě výzkumné otázky budu opět porovnávat a vycházet z jedné tabulky.

Otázka č. 5: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději sportovní činnosti:

Tabulka č. 7: Zájem ubytovaných o sportovní činnosti MO a UO v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) alespoň 2x do týdne	12	3
b) 1x za týden	8	9
c) 1x za měsíc	6	2
d) méně než 1x za měsíc	4	0
e) nevyužívám	8	12

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Sportovní činnosti má nejraději alespoň 2x do týdne 26 % maturantů, jednou za týden tuto aktivitu využívá 21 %, jednou za měsíc 16 % studentů, méně než jednou za měsíc sportuje 11 % a vůbec nevyužívá sport 21 % ubytovaných.

Sportovní činnosti využívá alespoň 2x za týden 12 % studujících učební obory, jednou za týden sportuje 35 %, jednou za měsíc 8 %, méně než jednou za měsíc žádný a tuto aktivitu nevyužívá 46 % ubytovaných.

Otázka č. 6: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději kulturní a esteticky zaměřené činnosti:

Tabulka č. 8: Zájem ubytovaných o kulturně-estetické činnosti MO a UO v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) alespoň 2x do týdne	3	2
b) 1x za týden	2	2
c) 1x za měsíc	17	8
d) méně než 1x za měsíc	5	2
e) nevyužívám	11	12

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Tyto aktivity využívá alespoň 2x do týdne 8 % maturantů, jednou za týden 5 %, jednou do měsíce 45 %, méně než jednou za měsíc využívá kulturně a esteticky zaměřené činnosti 13 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 30 % maturantů.

Kulturně a esteticky zaměřené aktivity vyhledávají studující učební obory alespoň 2x do týdne v 8 %, jednou za týden také 8 %, jednou za měsíc má zájem 31 %, méně než jednou za měsíc 8 % a tuto činnost nevyužívá 46 % dotazovaných.

Otázka č. 8: Pokud raději trávíte svůj volný čas mimo DM, jakou je to činností?

Tabulka č. 9: Činnosti maturantů a učebních oborů mimo DM v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) jsem rád/a jen tak venku s kamarády	25	20
b) chodím se odreagovat nejraději sám/a	9	5
c) nakupováním	6	8
d) využívám relaxačních činností	2	4
e) navštěvuji volnoč. aktivity pořádané jinou organizací	4	1
f) jinou činností	3	0

(MO- maturitní obory, UO – učební obory)

S kamarády je rádo 66 % studentů maturitních oborů, sám/a se chodí odreagovat 24 %, nakupováním tráví svůj volný čas 16 %, relaxačních činností využívá 5 %, volnočasové aktivity pořádané jinou organizací navštěvuje 11 % a jinou činnost bez uvedení konkrétního zaškrtnulo 8 % maturantů.

S kamarády venku tráví svůj volný čas 77 % studentů učebních oborů, sám/a se chodí odreagovat 19 %, činností spojenou s nakupováním využívá 31 %, relaxační činnosti navštěvuje 15 % dotazovaných, aktivit pořádaných jinou organizací se účastní 4% a jinou činnost nenapsal nikdo.

Otázka č. 9: Úplně nejraději se ve svém volném čase věnuji:

Tabulka č. 10: Nejoblíbenější činnosti maturantů a učebních oborů v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) sportu	10	7
b) studiu	3	1
c) pobytu venku	15	10
d) počítači	6	6
e) jiné činnosti	4	2

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Nejraději se sportu věnuje 26 % marutantů, studiu 8 %, pobyt venku má rádo 39 % respondentů, počítač má v oblibě 16 % a jiné činnosti, jako je četba a kouření se věnuje 16 %ubytovaných.

Sportu se nejraději věnuje 27 % dotázaných studentů učebních oborů, studiu jsou to pouze

4 %, ale pobyt venku již zajímá 38 %, počítači se rádo věnuje 23 % a jinou činností blíže nespecifikovanou uvedlo 8 % ubytovaných.

Otázka č. 11: Účastníte se rádi akcí pořádaných DM?

Tabulka č. 11: Účast na akcích DM maturantů a učebních oborů v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) ano	7	4
b) spíše ano	8	7
c) nevím	12	4
d) spíše ne	6	5
e) ne	5	6

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Rádi se účastní a odpověď ano uvedlo 18 %, spíše ano 21 %, nevím uvedlo 32 % maturantů, spíše ne 16 % a neúčastní se 13 % dotazovaných.

U skupiny učebních oborů se rádo účastní akcí a uvedlo odpověď ano 11 %, spíše ano 27 %, nevím uvedlo 15 %, spíše se neúčastní 19 % a odpověď ne uvedlo 23 % dotázaných.

Otázka č. 13: Kolik volného času trávíte denně na internetu a facebooku?

Tabulka č. 12: Trávení volného času maturantů a učebních oborů na internetu v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) méně než 1 hodinu	8	5
b) 1 – 2 hodiny	13	6
c) 2 – 3 hodiny	10	6
d) více než 3 hodiny	7	9
e) nevyužívám ho	0	0

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Maturanti tráví méně než hodinu na internetu v 21 %, jednu až dvě hodiny využívá tuto činnost 34 %, dvě až tři hodiny 26 % a více než tři hodiny uvedlo 18 % maturantů. Ani zde nikdo neodpověděl, že by internet nevyužíval.

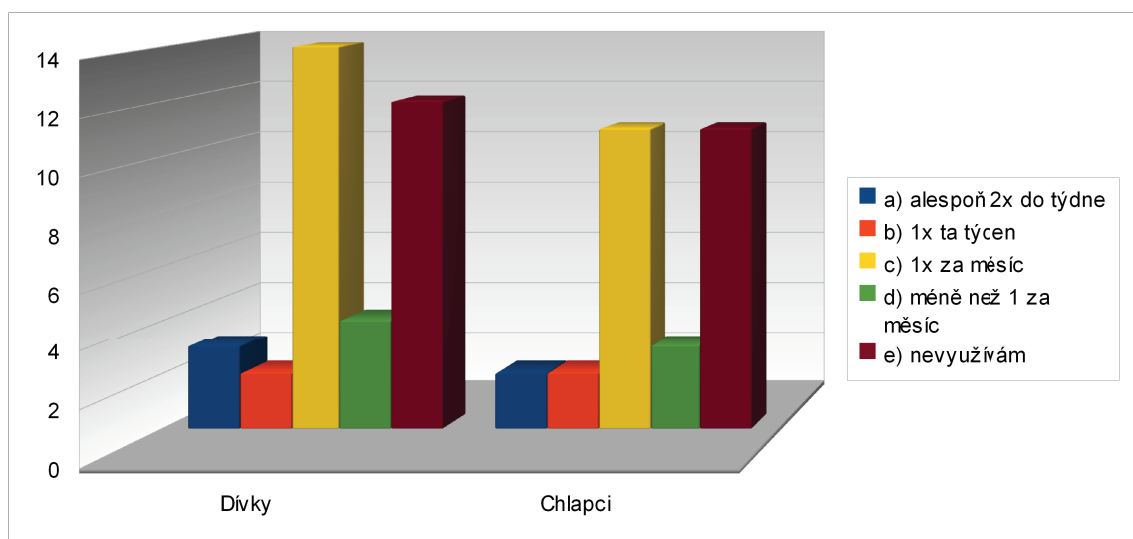
U skupiny učebních oborů méně než hodinu uvedlo 19 %, jednu až dvě hodiny tráví na internetu 23 %, dvě až tři hodiny používá internet také 23 %, více než tři hodiny uvedlo 35 % dotázaných. I v této skupině nikdo neuvedl, že by internet nevyužíval.

4.5 Výzkumná otázka č. 5

Jsou dívky více zaměřeny ve svém volném čase na kulturní a esteticky zaměřené aktivity?

Otázka č. 6: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději kulturní a esteticky zaměřené aktivity:

Graf č. 2: Zájem ubytovaných dívek a chlapců o kulturně-estetické činnosti v počtu 35 a 29 respondentů.

Dvakrát do týdne využívá tyto činnosti 9 % dívek, jednou za týden 6 %, jednou za měsíc 40 % dívek, méně než jednou za měsíc 11 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 34 % dívek.

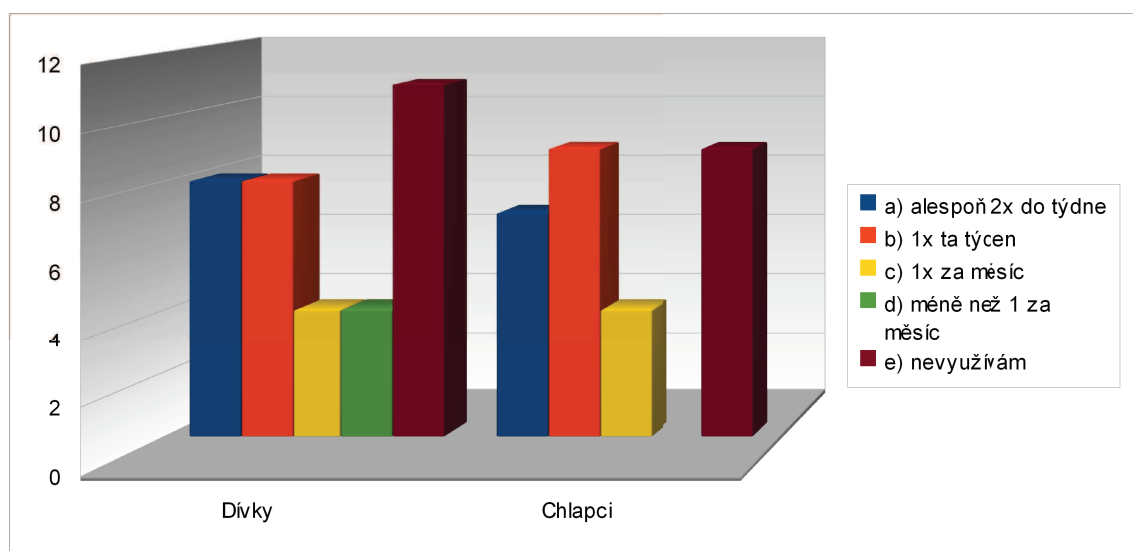
U chlapců využívá tuto aktivitu dvakrát do týdne 7 %, jednou za týden také 7 %, jednou za měsíc 38 %, méně než jednou za měsíc 10 % a tuto aktivitu nevyužívá 34 % chlapců.

4.6 Výzkumná otázka č. 6

Preferují chlapci převážně ve svém volném čase sportovní činnosti?

Otázka č. 5: Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději sportovní činnosti:

Graf č. 3: Zájem ubytovaných chlapců a dívek o sportovní činnosti v počtu 29 a 35 respondentů

Dvakrát do týdne zajímají sportovní činnosti 34 % chlapců, jednou za týden sportuje 31 % chlapců, jednou za měsíc 14 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 31 % chlapců.

U dívek využívá sportovních činností dvakrát do týdne 23 %, jednou týdně také 23 %, jednou za měsíc 11 %, stejně tak méně než jednou za měsíc 11 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 31 % dívek.

4.7 Výzkumná otázka č. 7

Tráví 18letí svůj volný čas raději mimo domov mládeže?

Otázka č. 8: Pokud raději trávíte svůj volný čas mimo domov mládeže, jakou je to činností?

Tabulka č. 13: Činnosti mimo DM 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) jsem rád/a jen tak venku s kamarády	15	13
b) chodím se odreagovat nejraději sám/a	5	5
c) nakupováním	7	7
d) využívám relaxačních činností	2	3
e) navštěvuji volnoč. aktivity pořádané jinou organizací	2	2
f) jinou činností	1	2

S kamarády je rádo 65 % 15 a 16letých, 22 % se chodí odreagovat jen tak sám, nakupování baví 30 % dotázaných, relaxačních činností využívá 9 %, aktivity pořádané jinou organizací navštěvuje také 9 %, jinou činnost, a to spánek využívají pouze 4 % dospívajících.

Zde jasně vidíme, že největší počet 18 – 23letých tráví svůj volný čas neorganizovaně s kamarády, a to 59 %. Nakupování je druhá nejoblíbenější činnost a tu preferuje 32 % dotázaných, sám/a se chodí odreagovat 23 %, relaxační činnosti využívá 14 % a 9 % navštěvuje volnočasové aktivity jiného zařízení a stejně tak uvedlo 9 % jinou činnost, a to spánek a venčení psů.

Otázka č. 9: Úplně nejraději se ve volném čase věnuji:

Tabulka č. 14: Nejoblíbenější činnost 15 a 16letých a 18 - 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) sportu	10	2
b) studiu	2	2
c) pobytu venku	5	9
d) počítači	4	7
e) jiné činnosti	2	2

Nejraději se ve svém volném čase věnuje sportu 43 % 15 a 16letých, studiu 9 %, nejraději je venku 22 %, počítač má v oblibě 17 % a jiné činnosti, což je spánek a četba se věnuje 9 % dotázaných.

I zde 18 – 23 letí uvedli, že se nejraději věnují pobytu venku, a to 41 %, počítači se věnuje 32 % a sportu, studiu a jiné činnosti se věnuje stejně, tj. 9 % dotázaných 18 – 23letých.

4.8 Výzkumná otázka č. 8

Jsou dospívající spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na jejich domově mládeže?

Otázka č. 2: Jste dostatečně informován/a o nabídce volnočasových aktivit v domově mládeže?

Tabulka č. 15: Informovanost ubytovaných o nabídce volnočasových aktivit 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) ano	12	10
b) spíše ano	5	6
c) nevím	3	5
d) spíše ne	0	1
e) ne	3	0

Co se týče skupiny 15 a 16letých, tak nejvíce odpovědělo 52 % ano, spíše ano uvedlo 22 %, nevím 13 % a stejně tak 13 % odpovědělo, že není dobře informováno o nabídce volnočasových aktivit.

Skupina 18 – 23letých uvedla odpověď ano ve 45 %, spíše ano 27 %, nevím odpovědělo 23 % a spíše ne uvedlo 5 % dotázaných.

Tabulka č. 16: Informovanost ubytovaných o nabídce volnočasových aktivit maturitních a učebních oborů v počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) ano	17	14
b) spíše ano	13	3
c) nevím	6	4
d) spíše ne	1	3
e) ne	1	2

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

U maturantů převládá ano, a to ve 45 %, spíše ano uvedlo 34 %, nevím odpovědělo 16 %, spíše ne a ne udali stejně 3 % maturantů.

Učební obory uvedly nejčastěji ano v 54 %, nevím v 15 %, spíše ano odpovědělo 12 %, stejně jako spíše ne, také 12 %, ne uvedlo 8 % dotazovaných.

Otázka č. 3: Jste spokojen/a s nabídkou volnočasových aktivit, které nabízí domov mládeže?

Tabulka č. 17: Spokojenost ubytovaných s nabídkou volnočasových aktivit 15 a 16letých a 18 – 23letých v počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) ano	9	9
b) spíše ano	7	4
c) nevím	6	7
d) spíše ne	0	1
e) ne	1	1

Skupina 15 a 16letých je spokojena a odpověděla ano ve 39 %, spíše ano odpovědělo 30 %, nevím udalo 26 % a ne 4 % dotazovaných.

Skupina 18 – 23letých odpověděla ano ve 41 %, nevím uvedlo 32 %, spíše ano 18 %, spíše ne a není spokojeno 5 % dotazovaných.

Tabulka č. 18: Spokojenost ubytovaných s nabídkou volnočasových aktivit maturitních a učebních oborů o počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) ano	14	9
b) spíše ano	12	4
c) nevím	10	8
d) spíše ne	1	4
e) ne	1	1

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Maturanti odpověděli ano v 37 %, spíše ano uvedlo 32 %, nevím 26 %, spíše ne a nejsou spokojeni 3 % dotazovaných.

Učební obory uvedly odpověď ano v 35 %, nevím odpovědělo 31 %, spíše ano 15 %, stejně tak spíše ne také 15% a ne uvedlo 4 % dotazovaných.

Otázka č. 7: Pokud volnočasové aktivity DM nenavštěvuji, jaké jsou hlavní důvody:

Tabulka č. 19: Proč ubytovaní nenavštěvují aktivity na DM u 15 a 16letých a 18 – 23letých o počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) navštěvuji volnočasové aktivity jiného zařízení	2	3
b) musím se připravovat do školy	7	8
c) neuspokojuje mne nabídka	3	2
d) nezajímám se o volnočasové aktivity DM	4	6
e) svůj volný čas raději trávím neorganizovanou formou	9	13

Skupina 15 a 16letých navštěvuje volnočasové aktivity jiného zařízení v 9 %, do školy se připravuje 30 %, nabídka neuspokojuje 13 %, o aktivity se nezajímá 17 % a svůj volný čas raději tráví neorganizovaně 39 % dotázaných.

U 18 – 23letých navštěvuje aktivity jiného zařízení 14 %, do školy se musí připravovat 36 %, nabídka neuspokojuje 9 %, o volnočasové aktivity se nezajímá 27 % a raději neorganizovaně tráví svůj volný čas 59 % dotázaných.

Tabulka č. 20: Proč ubytovaní nenavštěvují aktivity DM u maturitních a učebních oborů o počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) navštěvuji volnočasové aktivity jiného zařízení	3	3
b) musím se připravovat do školy	13	5
c) neuspokojuje mne nabídka	3	4
d) nezajímám se o volnočasové aktivity DM	7	3
e) svůj volný čas raději trávím neorganizovanou formou	16	17

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

U maturantů navštěvuje aktivity jiného zařízení 8 %, do školy se připravuje 34 %, nabídka neuspokojuje 8 %, o volnočasové aktivity se nezajímá 18 % a svůj volný čas tráví raději neorganizovaně 42 % dotázaných.

Z učebních oborů navštěvuje volnočasové aktivity jiného zařízení 12 %, do školy se připravuje 19 %, nabídka neuspokojuje 15 %, o volnočasové aktivity se nezajímá 12 % a svůj volný čas raději tráví neorganizovaně 65 % dotázaných.

Otázka č. 14: Jaké volnočasové aktivity Vám na DM chybí?

Tabulka č. 21: Chybějící aktivity ubytovaných 15 a 16letých a 18 – 23letých o počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
turnaj ve sportu	0	1
návštěva bazénu	2	2
návštěva kina	1	1
delší vycházky	1	0
kulečnick	1	0
bowling	1	1
kurz sebeobrany	1	1
myslivost	2	0
rybaření	1	0
více kultury	0	1
sauna	0	1
volejbal	1	1
tenis	0	1
kuchařský kroužek	0	1
taneční	0	1
společné táboráky	1	0
pobyt u zvířat	5	1
jsem spokojen/a	0	1
žádné	1	3
nevím	3	0
nevyplnilo	5	8

U 15 a 16letých chybí nejvíce ubytovaným pobyt u zvířat, a to v 22 %, myslivost a návštěvu bazénu postrádá stejně 9 %, jako další chybějící aktivity uvedli ostatní kino, delší vycházky, kulečnick, bowling, kurz sebeobrany, rybaření, volejbal, společné táboráky, a to stejně ve 4 %. Žádné aktivity nechybí 4 %, nevím uvedlo 13 % a nevyplnilo 22 % dotázaných.

Ve skupině 18 – 23letých uvedli ubytovaní co se týče aktivit nejvíce návštěvu bazénu v 9 %, následují aktivity, jako turnaj ve sportu, kino, bowling, kurz sebeobrany, více kultury, sauna, volejbal, tenis, kuchařský kroužek, taneční, pobyt u zvířat napsalo shodně 5 %. Spokojeno je též 5 %, žádné aktivity nechybí 14 % a nevyplnilo 36 % dotazovaných.

Tabulka č. 22: Chybějící aktivity ubytovaných maturitních a učebních oborů o počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
turnaj ve sportu	1	1
návštěva bazénu	1	1
návštěva kina	0	0
delší vycházky	1	1
kulečnick	0	2
bowling	0	2
kurz sebeobrany	0	3
myslivost	0	2
rybaření	0	1
více kultury	1	0
sauna	2	0
volejbal	2	0
tenis	1	0
kuchařský kroužek	1	0
taneční	2	0
společné táboráky	2	0
pobyt u zvířat	5	2
jsem spokojen/a	0	1
žádné	4	0
nevím	3	1
nevyplnilo	13	10

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Z pohledu maturantů jim nejvíce chybí pobyt u zvířat a to ve 13 %, 5 % zastupují aktivity jako sauna, volejbal, taneční, společné táboráky, 3 % uvedli turnaj ve sportu, kino, návštěvu bazénu, delší vycházky, více kultury, tenis, kuchařský kroužek. Žádné aktivity nechybí 11 %, nevím uvedlo 8 % a nevyplnilo 34 % dotázaných.

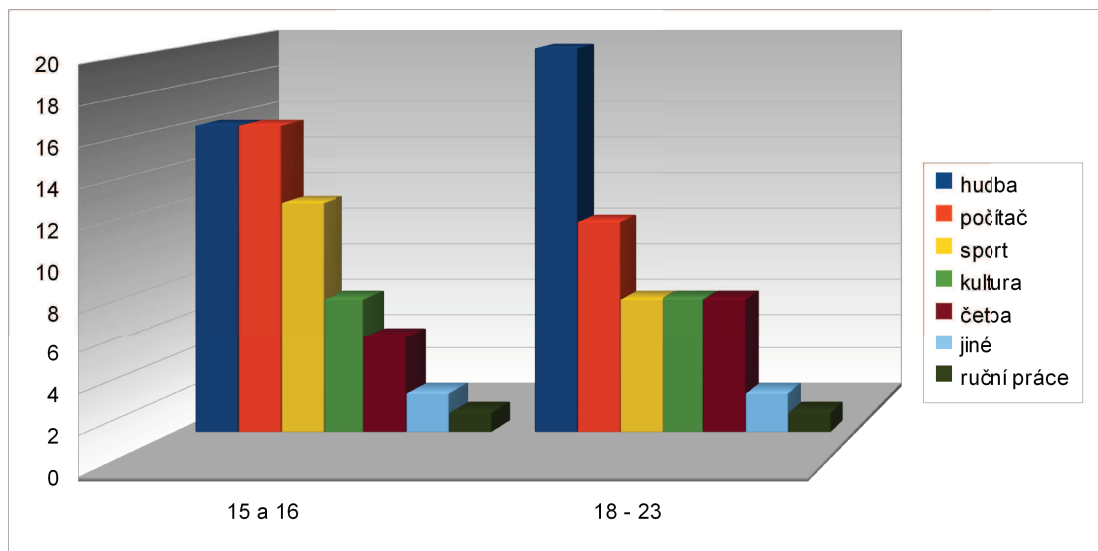
U skupiny učebních oborů je největší zájem o kurz sebeobrany, a to ve 12 %, následují s 8 % kulečnick, bowling, myslivost, pobyt u zvířat. Další aktivitou, která chybí je se 4 % turnaj ve sportu, bazén, delší vycházky a rybaření, stejně tak jsou spokojeni 4 %, nevím uvedli též 4 % a nevyplnilo 38 % dotazovaných.

4.9 Upřesnění výzkumu

Pro upřesnění výzkumu jsou důležité i tyto otázky:

Otázka č. 1: Mé záliby jsou:

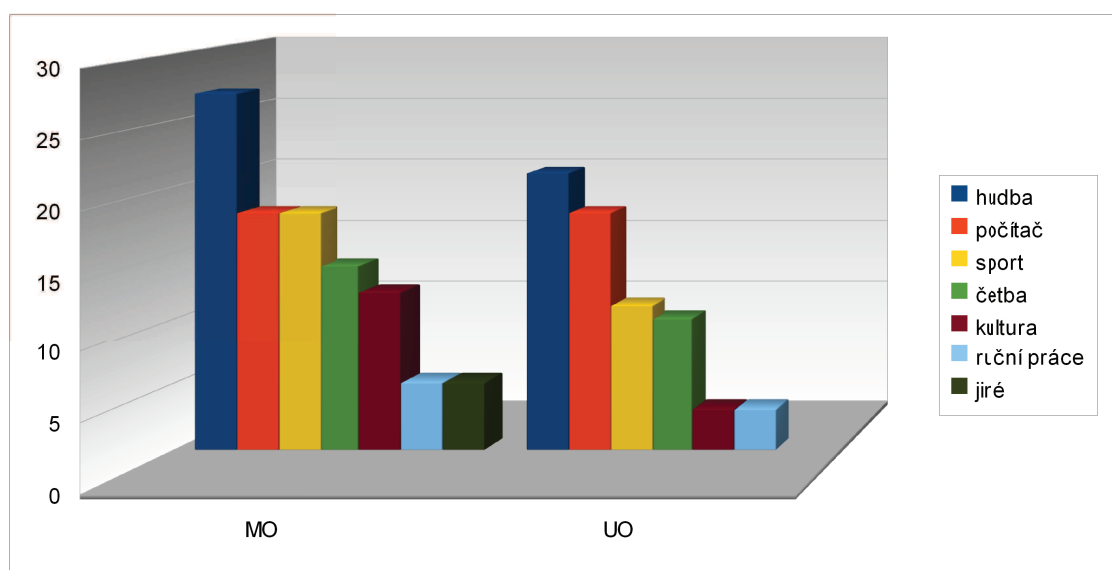
Graf č. 4: Jaké jsou záliby ubytovaných 15 a 16letých a 18 – 23letých o počtu 23 a 22 respondentů.

U skupiny 15 a 16 letých je nejoblíbenější hudba a sport a to v 70 %. Další oblíbenou činností je sport a to v 52 %. Zájem o kulturu má 30 % 16 a 16 letých, následuje četba s 22 %. Jiné zájmy v podobě starosti i zvířata má 9 % a ruční práce zajímá pouze 4 % dotázaných.

Ve skupině 18 – 23 letých je situace taková, že je nejvíce zajímavá hudba, a to v 91 %, následuje počítač s 50 %. Sport, kultura a četba zajímá stejně, tzn. 32 % dotázaných. Jako jiný zájem uvedlo 9 % auta a zvířata a ruční práce jsou oblíbené pouze ve 4 %.

Graf č. 5: Jaké jsou záliby MO a UO o počtu 38 a 26 respondentů.

Maturanti preferují hudbu v 71 %, následují počítač a sport s 47 %, četba je oblíbená u 37 %, kulturu má v oblibě 32 %, ruční práce 13 % a jiné zájmy, jako myslivost, koně, zvířata má v oblibě také 13 % maturantů.

Co se týče skupiny učebních oborů, ty nejvíce zajímá hudba v 81 %, poté následuje počítač se 47 %, sport je třetí nejoblíbenější zájem s 42 %, četbu uvedlo 38 %, kulturu a ruční práce má v oblibě pouze 12 % dotázaných z této skupiny.

Otázka č. 4: Svůj volný čas na DM trávím nejčastěji:

Tabulka č. 23: S kým tráví ubytované dívky a chlapci svůj volný čas v počtu 35 a 29 respondentů.

	Dívky	Chlapci
a) s dívkami	7	2
b) s chlapci	3	8
c) s dívkami i chlapci	17	17
d) sám/a	8	2

Dívky jsou nejraději ve svém volném čase s chlapci i dívkami v 49 %, poté jsou raději samy ve 23 %, následuje odpověď s dívkami v 20 % a nejméně jsou s chlapci v 9 %.

Chlapci tráví nejčastěji svůj volný čas také s dívkami i chlapci v 59 %, dále tráví svůj čas s chlapci ve 21 % a poté jsou raději sami a s dívkami shodně v 7 %.

Otázka č. 10: Kolik času denně trávíte přípravou do školy?

Tabulka č. 24: Kolik času zabere příprava do školy 15 a 16letým a 18 – 23letým o počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) méně než 1 hodinu	2	8
b) 1 – 2 hodiny	15	7
c) více než 2 hodiny	2	4
d) nepřipravuji se	4	3

U 15 a 16letých je nejvyšší počet odpovědí jedna až dvě hodiny, a to u 65 %, nepřipravuje se 17 %, méně než jednu hodinu uvedlo 9 % a více než dvě hodiny taktéž 9 % dotazovaných.

Skupina 18 – 23letých se nejčastěji připravuje méně než hodinu v 36 %, jednu až dvě hodiny tráví přípravou do školy 32 %, více než dvě hodiny uvedlo 18 % a nepřipravuje se 14 % dotazovaných.

Tabulka č. 25: Kolik času zabere příprava do školy maturantům a učebním oborům o počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) méně než 1 hodinu	12	6
b) 1 – 2 hodiny	18	8
c) více než 2 hodiny	5	2
d) nepřipravuji se	3	10

(MO – maturitní obory, UO – učební obory)

Největší počet maturantů odpověděl, že se připravují do školy jednu až dvě hodiny, a to v 47 %, méně než hodinu uvedlo 32 %, více než dvě hodiny se připravuje 13 % a nepřipravuje se 8 % dotazovaných.

Učební obory se v největším počtu nepřipravují, a to v 38 %, jednu až dvě hodiny uvedlo 31 %, méně než hodinu věnuje přípravě 23 % a více než dvě hodiny 8 % dotazovaných.

Otázka č. 12: Považujete internet a facebook za nejdůležitější využití volného času?

Tabulka č. 26: Je internet důležitým využitím volného času ubytovaných 15 a 16letých a 18 – 23letých o počtu 23 a 22 respondentů.

	15 a 16	18 – 23
a) ano	1	3
b) spíše ano	0	7
c) nevím	13	2
d) spíše ne	7	4
e) ne	2	6

Ve skupině 15 a 16letých uvedlo odpověď nevím 57 %, spíše ne 30 %, ne odpovědělo 9 % a ano si myslí 4 % dotazovaných.

U 18 – 23letých si největší počet myslí ano, a to 32 %, odpověď ne uvedlo 27 %, ano 14 %, spíše ne 18 % a nevím uvedlo 9 % dotazovaných.

Tabulka č. 27: Je internet důležitým využitím volného času ubytovaných maturitních a učebních oborů o počtu 38 a 26 respondentů.

	MO	UO
a) ano	2	5
b) spíše ano	6	3
c) nevím	15	6
d) spíše ne	10	9
e) ne	5	3

(MO- maturitní obory, UO – učební obory)

Maturanti nejvíce odpověděli nevím, a to v 39 %, spíše ne uvedlo 26 %, spíše ano 16 %, ne uvedlo 13 % a ano 5 % dotazovaných.

Skupina učebních oborů uvedla nejčastěji odpověď spíše ne, a to v 35 %, nevím uvedlo 23 %, ano 19 %, spíše ano 12 % a stejně tak odpověď ne 12 % dotazovaných.

5 Shrnutí a diskuse

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda se liší trávení volného času v porovnání skupiny 15 a 16letých a 18 – 23letých, dále pak v porovnání studujících maturitních a učebních oborů ubytovaných na domově mládeže.

K porovnání trávení volného času 15 a 16letých a 18 – 23letých se vztahuje výzkumná otázka č. 1:- **Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 15 a 16letí a výzkumná otázka č. 2: Jaké volnočasové aktivity vyhledávají 18 – 23letí?**

Co se týče sportovních činností, tak za aktivní sportování zde považujeme cyklus alespoň dvakrát nebo jednou za týden, a to provozuje 56 % 15 a 16letých, kdežto ve skupině 18 – 23 letých je to pouze 32 %. Vůbec nesportuje 22 % 15 a 16letých a 50 % 18 – 23letých. V tomto případě jsou 15 a 16letí aktivnější ve sportovních aktivitách než skupina 18 – 23letých.

V případě kulturně-estetických činností považujeme také cyklus alespoň dvakrát nebo jednou za týden, a to provozuje 22 % 15 a 16letých. U skupiny 18 – 23letých je to 9 %. Vůbec tuto aktivitu nevyužívá 26 % 15 a 16letých a 59 % 18 – 23letých. I zde mají zájem o tuto aktivitu více 15 a 16letí, ovšem není to moc preferovaná činnost.

Svůj volný čas tráví venku s kamarády 65 % 15 a 16letých, poté následuje nakupování s 30 % a sami se chodí odreagovat 22 % z této skupiny. Co se týče 18 – 23letých je situace podobná, a to venku s kamarády nejčastěji odpovědělo 59 %, nakupovat chodí 32 % a sám/a se chodí odreagovat 23 %. Zde je patrné, že co se týče činnosti mimo domov mládeže je situace obdobná u obou skupin.

Úplně nejraději se ve svém volném čase věnují 15 a 16letí sportu ve 43 %, dále pak jsou nejraději venku ve 22 % a na počítači je rádo 17 %. U skupiny 18 – 23letých je nejvyšší počet nejraději venku, a to 41 %, poté na počítači 32 % a následují sport, studium a jiné činnosti s 9 %. Zde tedy preferují 15 a 16letí sport, kdežto 18 – 23letí pobyt venku.

Rádo se účastní akcí pořádaných domovem mládeže a odpovědělo ano a spíše ano 35 % 15 a 16letých, nevím 26 %, spíše ne a ne odpovědělo 39 %. Co se týče skupiny 18 – 23letých, tak ti se rádi účastní v 45 %, nevím odpovědělo 32 % a ne a spíše ne dohromady 23 %. Z tohoto nám plyne větší aktivita ze strany 18 – 23letých, kteří se ve větším počtu rádi účastní akcí DM.

Kolik volného času tráví 15 a 16letí na internetu a facebooku? Méně než hodina je to u

22 %, hodinu až dvě 35 %, dvě až tři hodiny je to u 26 % a více než tři hodiny u 17 %. U 18 – 23letých je to méně než hodina 14 %, hodinu až dvě 27 %, dvě až tři hodiny 23 % a více než tři hodiny 36 %. To znamená, že delší čas na internetu tráví skupina 18 – 23letých. Pro úplnost uveďme, že 15 a 16letí neví v 57 %, zda je pro ně internet nejdůležitějším využitím volného času, kdežto skupina 18 – 23letých uvedla, že ano v 32 %.

V čem se tedy liší trávení volného času těchto dvou skupin?

15 a 16 letí se raději věnují sportu, jak nám vyšlo výše, a kulturně-estetickým činnostem v porovnání se skupinou 18 – 23letých. Ovšem obě tyto skupiny preferují pobyt venku s kamarády, pokud raději tráví svůj volný čas mimo DM. Pokud měli uvést, čemu nejraději se věnují, byla odpověď 15 a 16letých opět sport a poté pobyt venku a skupina 18 – 23letých je raději venku a ráda využívá počítač. To ostatně potvrzuje i čas strávený na počítači, kterému se nejraději věnují více než tři hodiny. Ovšem aktivit pořádaných DM se zase raději účastní skupina 18 – 23letých.

V dokumentu Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na rok 2007-2013 se uvádí, že mládež ve věku 14 – 19 let udává nejvyšší četnost aktivit, jako sledování televize v 76 %, následuje práce s počítačem v 50 % a povídání s přáteli v 51 %. Aktivnímu sportování se věnuje 43 %. I naši respondenti uvádějí oblibu práce s počítačem, sportování a povídání (pobyt) s přáteli.

K provnání trávení volného času studujících maturitní a učební obory se vztahuje výzkumná otázka č. 3: **Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující maturitních oborů** a výzkumná otázka č. 4: **Jaké volnočasové aktivity vyhledávají studující učebních oborů?**

Sportovních činností se aktivně dvakrát nebo jednou za týden účastní 47 % maturantů, vůbec tuto aktivitu nevyužívá 21 % z této skupiny. Pokud se podíváme na učební obory, tak sportování využívá dvakrát nebo jednou týdně 47 % a vůbec tuto aktivitu nevyužívá 46 % studujících učebních oborů. Zde panuje shoda v preferenci sportování mezi maturanty a studenty učebních oborů.

Co se týče kulturně-estetických činností, tak maturanti tuto aktivitu dvakrát nebo jednou za týden využívají ve 13 %, jednou do měsíce 45 % a vůbec ji nevyužívá 30 % maturantů. Pokud se zaměříme na učební obory, tak dvakrát nebo jednou do týdne preferuje tuto

činnost 16 %, jednou za měsíc 31 % a vůbec ji nevyužívá 46 %. Jasně nám zde čísla ukazují, že tato činnost moc oblíbená mezi maturanty ani studenty učebních oborů není. Navštěvují ji velmi málo a většinou ji nevyužívají, což je škoda.

Pokud maturanti tráví svůj volný čas mimo DM, tak je to převážně pobytem venku s kamarády, a to v 66 %, sám/a se chodí odreagovat 24 %, nakupováním 16 %, aktivity pořádané jinou organizací navštěvuje 11 %. U učebních oborů převažuje též nejoblíbenější činnost pobyt venku s kamarády v 77 %, dále pak nakupování v 31 %, odreagování se sám/a v 19 % a relaxační činnosti navštěvuje 15 % této skupiny. Také zde se obě skupiny shodují a uvádějí, že většinou svůj volný čas mimo DM tráví venku s kamarády.

Úplně nejraději se maturanti věnují pobytu venku se 39 %, následuje sport ve 26 % a počítač jako další nejoblíbenější činnost v 16 %. Studenti učebních oborů mají nejraději též pobyt venku v 38 %, následuje sport s 27 % a počítač s 23 %. Obě skupiny preferují shodně úplně nejraději pobyt venku před sportem a počítačem.

Maturanti se rádi účastní akcí pořádaných DM a odpověděli ano nebo spíše ano ve 39 %, nevím odpovědělo 32 % a spíše ne a neúčastní se 29 % matruantů. U skupiny učebních oborů odpovědělo ano nebo spíše ano 38 %, nevím uvedlo 15 % a odpověď spíše ne a ne 42 %. Zde je rozdíl pouze v odpovědi nevím, kterou uvedlo více procent maturantů.

Volný čas tráví maturanti na internetu a facebooku nejvíce jednu až dvě hodiny, a to v 34 %, dvě až tři hodiny uvedlo 26 %, za to u učebních oborů vede doba více než tři hodiny u 35 % následována stejným počtem 23 %, kteří tráví jednu až dvě hodiny a dvě až tři hodiny. Učební obory tedy tráví denně více času na internetu. I zde pro úplnost uveďme, že maturanti v největším počtu 39 % neví, zda je pro ně internet nejdůležitějším využitím volného času, zatímco skupina učebních oborů uvedla, že spíše ne v 35 %.

Liší se tedy trávení volného času těchto dvou skupin?

Co se týče sportování, tak obě skupiny mají tuto činnost stejně v oblíbenosti, ovšem více ji nevyužívá skupina učebních oborů. U kulturně-estetických činností panuje velmi nízká návštěvnost těchto aktivit, většinou ji vůbec nevyužívají, což je škoda. Dozvěděli jsme se, že raději a vlastně úplně nejraději mají pobyt venku s kamarády nebo chodí sami, nakupují a občas navštěvují relaxační činnosti. Jak jsem již řekla, úplně nejraději mají pobyt venku, sport a počítač. Co mne zarazilo je, že maturanti nevědí, zda se rádi účastní akcí pořádaných DM, ale jinak se jejich odpovědi celkem shodují, že ano i ne. Volný čas tráví déle na internetu studující učební obory a převažuje doba více než tři hodiny. Ostatně mají

více času, protože se každý den nemusí připravovat na vyučování jako maturanti.

Co tedy brání dospívajícím lépe využívat svůj volný čas? Podle výzkumu IDM MŠMT ČR 15 – 29letých z roku 1994 je to v 58 % nedostatek zájmu a chuti dělat něco smysluplného a v 69 % je trávení volného času finančně náročné.

Výzkumná otázka č. 5 sleduje činnost dívek: **Jsou dívky více zaměřeny ve svém volném čase na kulturní a esteticky zaměřené aktivity?**

Z výsledků vyplývá, že nikoli, protože pouze 15 % dívek se o tuto aktivitu zajímá dvakrát nebo jednou za týden, což je velmi málo. Jednou za měsíc navštěvuje tyto činnosti 40 % nevyužívá jich 34 %. S jistotou tedy můžeme prohlásit, že dívky tyto činnosti příliš nepreferují. Pokud bychom šli hlouběji dozvíme se, že dívky kupodivu preferují spíše sportovní aktivity, a to 54 %, což mne docela překvapilo a svůj volný čas nejčastěji tráví s dívkami i chlapci. I koncepce a výzkum mládeže 14 – 19letých uvádí, že ruční práce provozují pravidelně pouze 2 % dotázaných.

Výzkumná otázka č. 6 sleduje činnost chlapců: **Preferují chlapci převážně ve svém volném čase sportovní činnosti?**

Alespoň dvakrát nebo jednou do týdne sportuje 65 % chlapců, jednou za měsíc 14 % a vůbec nesportuje 31 % chlapců. Zde máme jasný důkaz, že chlapci opravdu preferují sportovní činnosti např. před kulturními, kde jejich největší účast je jednou za měsíc ve 38 %. I chlapci tráví nejčastěji svůj volný čas s dívkami i chlapci. Jak jsem se již výše zmínila tak podle výzkumu MŠMT 14 – 19 letých pravidelně a často sportuje 43 % dotázaných.

Výzkumná otázka č. 7 sleduje činnosti 18letých: **Tráví 18letí svůj volný čas raději mimo domov mládeže?**

Skupina 18 – 23letých uvádí, že nejraději, a to v 59 % je venku s kamarády, poté nakupuje 32 % a sám/a se chodí odreagovat 23 % dotázaných. Úplně nejraději pak uvádějí ve 41 %, že pobývají opět venku. Pro úplnost uvedme, že raději tráví svůj volný čas neorganizovaně 59 % dotázaných z této skupiny.

Výzkumná otázka č. 8 sleduje spokojenost s nabídkou volnočasových aktivit: **Jsou dospívající spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na jejich domově mládeže?**

Nejdříve se dozvídáme, zda jsou dostatečně informováni o nabídce volnočasových aktivit a zde převažuje u skupiny 15 a 16letých odpověď ano a spíše ano dohromady u 74 %.

I skupina 18 – 23letých uvádí, že je spokojeno 72 %. U maturantů je odpověď ano a spíše ano u 79 % a učební obory uvedly, že 66 % je dostatečně informováno o nabídce volnočasových aktivit. To považují za velmi dobré, pokud ubytovaní vědí, z čeho mohou čerpat.

Co se týče spokojenosti s nabídkou, tak skupina 15 a 16letých uvádí odpověď ano a spíše ano v 69 %, 18 – 23letí uvádí taktéž tuto variantu odpovědi v 59 %, maturanti se také stejně vyjádřili v 69 % a učební obory mají stejný názor v 50 %. Maturanti si též nebyli jisti a odpověděli nevím v 26 % a učební obory taktéž nevěděli v 31 %. Podle tohoto je však patrné, že všechny skupiny jsou nebo spíše jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na jejich DM.

Pokud volnočasové aktivity DM nenavštěvují, tak skupina 15 a 16 letých raději tráví svůj čas neorganizovanou formou, a to v 39 %, dále se musí připravovat do školy 30 % a tato příprava jim zabere nejčastěji v 65 % jednu až dvě hodiny. U skupiny 18 – 23letých je situace obdobná, protože svůj volný čas tráví také raději neorganizovaně, a to v 59 %, následuje taktéž příprava do školy v 36 %, které věnují nejčastěji méně než jednu hodinu v 30 %. Maturanti odpovídají stejně, tzn., že svůj volný čas tráví nejlépe neorganizovaně v 42 % a musí se připravovat do školy 34 %, což jim nejčastěji trvá ve 47 % jednu až dvě hodiny. U učebních oborů v naprosté většině převládá odpověď opět neorganizovaně v 65 % a 38 % se vůbec do školy nepřipravuje. Zde se všechny skupiny shodují na variantě, kdy se neradi účastní aktivit organizovaných DM.

U otevřených otázek nastal většinou problém s vyplněním. Dotazovaným se moc nechtělo vypsát prázdné políčko. To se stalo především u otázky zjišťující, jaké volnočasové aktivity jim na DM chybí.

U skupiny 15 a 16letých byla nejčastější odpověď, že postrádají společnost zvířat ve 22 %, vůbec nevyplnilo 22 % z této skupiny. U 18 – 23letých chybí častější návštěvy v bazénu v 9 % a nevyplnilo 36 %. Maturantům chybí celkově zvířata ve 13 % a nevyplnilo 34 %. Učební obory by nejčastěji uvítaly kurz sebeobrany ve 12 % a nevyplnilo jich 38 %.

Podstatná otázka je též, s jakými zájmy už dospívající na domov přicházejí a co v nich můžeme dále rozvíjet. Co se týče 15 a 16letých, tak nejvíce preferují počítač a hudbu v 70 %, následuje sport, kultura a četba, nejméně zajímají dospívající ruční práce. U 18 – 23letých je nejoblíbenější zájem o hudbu, v 91 %, poté následuje počítač, dále sport, četba, kultura a opět nejméně se zajímají o ruční práce. Co se týče zájmů, preferují obě skupiny

nejvíce hudbu, počítač a sport a nejméně ruční práce. Maturanti mají též největší zájem o hudbu v 71 %, následuje počítač a sport s 47 %, dále pak četba, kultura, ruční práce a jiné zájmy. Učební obory zajímá též nejvíce hudba v 81 %, poté počítač v 47 %, sport se 42 % a dále pak četba, kultura, ruční práce. Jednoznačně největší oblibu mají dospívající v hudbě.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na skupinu dospívající mládeže, která tráví svůj volný čas na domově mládeže. V jednom z nich pracuji jako vychovatelka, takže základní přehled o činnosti dospívajících mám, ale stejně mne velmi zajímaly jejich odpovědi. Myslím, že je dobré dozvědět se, jestli svou práci dělám aspoň trochu dobře, co je potřeba zlepšit a nad čím je třeba se zamyslet.

Potěšilo mě, že jsou ubytovaní dostatečně informováni i spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit. To je myslím základ pro jejich motivaci k zapojení se do činností, které jim domov nabízí. Na pováženou je však vztah dnešních dospívajících k ručním pracím. Výsledky vypovídají za vše, ovšem nejen pouze u našeho výzkumu, ale i v celé republice podle Koncepce MŠMT 2007-2013 u 14 – 19letých. V tomto případě vidím počáteční problém v rodině. Dnešní zaměstnané maminky na ruční práce již nemají čas a svým dcerám tuto dovednost nepředávají. Jedinou šancí jsou babičky, které mohou svým vnučkám poradit a přimět je vyrobit si něco pro radost. Na druhou stranu alespoň sportovní činnosti u chlapců, ale překvapivě i u dívek jsou uspokojivé. Dívky dnes zkrátka raději hrají volejbal, než pletou svetr.

Pro mne je také velmi alarmující fakt, že převážná většina ubytovaných tráví nejčastěji a nejraději svůj volný čas nekontrolovaně venku, což je velmi nebezpečné i z hlediska sociálně patologických jevů, jako je alkohol, drogy, kouření. Tolerance k drogám a kouření marihuany je již chápáno jako standardní součást životního stylu. V dalším výzkumu bych mohla jednu otázku zaměřit na kouření a myslím, že by kladně odpověděla převážná většina ubytovaných. Ač společnost chce kouření eliminovat zejména na veřejnosti, dnešní dospívající považují kouření za něco naprosto normálního.

Z výzkumu dále vyplývá, že dnešní dospívající málo čtou, a to převážně knihy v tištěné podobě. Podle Koncepce MŠMT se od roku 1992 do roku 2000 snížil počet přečtených knih, víceméně zmizela skupina intenzivních čtenářů, kteří přečtou až 4 knihy za měsíc. Co tedy udělat pro to, aby čtení knih tolik neupadalo? Možná se více věnovat osvětě, pořádat besedy a různá veřejná čtení, která by mladé lidi znovu k tomuto velmi smysluplnému využití volného času, přivedla.

Od roku 2000 velmi prudce narůstá čas strávený s počítačem a rozvíjí se nová dimenze – virtuální realita. Z mého výzkumu vyplynulo, že skupina 18 – 23letých tráví nejvíce času na počítači spolu se studujícími učitelských oborů, a to dobu delší než tři hodiny. Proč dospívající tráví tolik času na internetu a sledováním televize? Mladá generace je ve značné míře manipulována médii a jejich názory a postoje bez problémů přijímá, jsou to fenomény, které současnou mládež formují. Virtuální a mediální realita totiž přejímá svou moc nad životem mladých lidí a vytěsňuje z ní složky, jako je sport, kultura, kroužky, dobrovolná organizovaná činnost.

Byla jsem též překvapena, kolik z dotazovaných nevyplnilo odpověď u otevřené otázky. V některých případech odpovědi pojali jako velkou zábavu a psali tam spoustu nesmyslů a evidentně nepravdivých věcí. Není divu, mohli se skrýt za anonymitu a v době elektronické komunikace je psaní tak nemoderní. Jejich slovní zásoba je často omezena na zkratky a nedokáží se spisovně vyjádřit. To vidím jako jeden ze závažných problémů dnešních dospívajících.

Co je třeba udělat, aby se situace změnila? Jak jsem se již výše zmínila, dospívající postrádají chuť a zájem dělat něco smysluplného a v mnohých případech na to nemají finanční prostředky. Je třeba hned na začátku zjistit, jak na tom jsou, když přicházejí na domov mládeže, jaké mají zájmy, potřeby. Podle toho je nutné připravit plán a program. Jak ale dospívající v této virtuální době správně namotivovat? Myslím si, že je dobré spojit se s institucemi, které ve městech fungují, např. centrum volného času pro mládež. Zjistit nabídku akcí, které pořádají i jiné organizace a hlavně vylepšit komunikaci mezi nimi. Vždyť i v Konceptu MŠMT je uvedeno jako cíl: Vytvářet podmínky pro prohlubování spolupráce školských zařízení a NNO (Nestátních neziskových organizací). Škola by měla v tomto případě domovu mládeže poskytnout více finančních prostředků na volnočasové aktivity a potřebné pomůcky. Je třeba více dospívající zaměstnat a dát jim možnost projevit se v novém prostředí a novém kolektivu, nenechat je spadnout, ale nechat je vyniknout, občas usměrnit, popř. vést jinou cestou tam, kde budou užiteční a potřební.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit a porovnat, v čem se liší trávení volného času skupin 15 a 16letých a 18 – 23letých a studijních maturitní a učební obory.

15 a 16 letí versus 18 – 23letí

Skupina 15 a 16letých sportuje více a pravidelněji, než 18 – 23letí. Kulturně-estetické činnosti většinou obě skupiny nevyužívají a nebo pouze jednou měsíčně. Svůj volný čas mimo DM tráví shodně obě skupiny nejraději venku s kamarády. 15 a 16letí tráví svůj volný čas úplně nejraději sportem, ale skupina 18 – 23letých upřednostňuje raději pobyt venku. Pokud se konají akce pořádané domovem mládeže, tak se jich neúčastní větší počet 15 a 16letých v porovnání s 18 – 23letými. Naprosto všichni uvedli, že využívají internet a 15 a 16letí na něm tráví denně v průměru dvě hodiny a skupina 18 – 23letých ho využívá nejčastěji déle než tři hodiny denně. Obě skupiny raději tráví svůj volný čas neorganizovaně, jsou dobře informováni a spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na DM. 15 a 16letí tráví delší čas přípravou do školy, a to jednu až dvě hodiny, zatímco 18 – 23letí se připravují méně než hodinu. Ač internet a facebook obě skupiny využívají, nepovažují ho za nejdůležitější využití volného času.

Maturitní obory versus učební obory

Maturanti sportují pravidelněji a více než studenti učebních oborů. Kulturně-estetické činnosti ani jedna skupina neprovozuje pravidelně nebo vůbec nevyužívá. Maturanti tráví svůj volný čas mimo DM nejraději s kamarády venku, stejně tak, jako učební obory. Na otázku „Co mají úplně nejraději?“ odpověděli také obě skupiny stejně, a to pobyt venku. Maturanti se v porovnání s učebními obory raději účastní akcí pořádaných DM. Všichni využívají internet, ovšem učební obory více než tři hodiny denně oproti maturantům, kteří uvedli nejčastěji jednu až dvě hodiny denně. I zde obě skupiny nemají rády, když je jejich volný čas organizován. Přesto jsou dobře informováni o nabídce volnočasových aktivit na DM, ovšem studenti učebních oborů jsou méně spokojeni s nabídkou aktivit, které domov nabízí, než skupina maturantů. Maturanti se nejčastěji připravují do školy jednu až dvě hodiny, zatímco učební obory uvedly, že se většinou nepřipravují.

Dívky nejeví zájem o kulturně-estetické činnosti, ale raději pravidelně sportují. Chlapci preferují převážně sportování před aktivitami kulturně-estetickými. Shodně pak dívky i chlapci odpovídají, že svůj volný čas tráví nejčastěji s dívkami i chlapci.

Kdybych měla shrnout nedůležitější body, které jsme výzkumem získaly, výsledek by byl následující:

Většina ubytovaných má v oblibě sportování, minimálně jeví zájem o kulturně-estetické činnosti, většinu času tráví na internetu, občas se zúčastní akcí pořádaných domovem mládeže a nejčastěji je s dívkami i chlapci. Převážnou část svého volného času tráveného mimo DM jsou dospívající venku s kamarády a pokud možno neorganizovaně. Sice jsou ve valné většině informováni a spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit na DM, ale jsou i aktivity, které jim chybí, např. starost o zvířata, častější návštěvy bazénu nebo různé kurzy.

Bakalářská práce a její výsledky mi pomohly systematictěji nahlédnout do problematiky trávení volného času dospívajících na domově mládeže. Tyto výsledky budou zcela určitě přínosem pro mou další práci s touto věkovou skupinou. Díky výzkumu si lze utvořit reálný obraz prostředí a aktivit, ve kterých se dospívající pohybují, což může pomoci pedagogům v další práci nebo při dalších studiích této problematiky.

Seznam pramenů

Literární zdroje:

GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-0.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času – trendy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. 240 s. ISBN 978-80-262-0030-7.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 288 s. ISBN 978-80-247-2284-9.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 229 s. ISBN 80-7178-569-5.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. 436 s. ISBN 80-7038-078-0.

SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: Úvod do studia pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1997. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

Elektronické zdroje:

Bílá kniha – *Co je zájmové vzdělávání*. 2002, [cit. 2013-1-12]. Dostupné z:

<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.p>

MŠMT - *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. 2002, [cit. 2012-11-21]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf>

MŠMT – *Koncepce státní politiky pro oblas dětí a mládeže na období 2007-2013*. 2007, [cit. 2013-03-25]. dostupné z:

http://www.msmt.cz/uploads/soubory/mladez/Koncepce_last_version.doc

SŠHL – *Nabídka volvočasových aktivit*. 2012, [cit. 2013-2-16]. Dostupné z:

http://www.sshlfrydlant.cz/leshej/index.php?soubor=form1.php&menu_id=5&submenu_id=3

SŠHL – *Vnitřní řád domova mládeže*. 2012, [cit. 2013-1-26]. Dostupné z:

http://www.sshlfrydlant.cz/soubory/10_36_129_142_813_CJ.pdf

ŠVESTKA, V.- TEMŇÁK, S. - *Co brání mladým lidem využívat volný čas (kontinuální výzkum) IDM MŠMT 1994*, [cit. 2013-03-26]. Dostupné z:

<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1157352599.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Dotazník

Vážení studenti,
ráda bych Vás požádala o vyplnění anonymního dotazníku. Získané údaje budou použity převážně pro účely mé bakalářské práce. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jak dospívající tráví volný čas na domově mládeže. Prosím o vyplnění všech otázek. Pokud není uvedeno jinak, označte křížkem pouze jednu variantu. Za otevřenost a upřímnost Vám předem děkuji.

Hana Stejskalová

Věk: 15, 16, 17, 18, popř. doplňte.....

Pohlaví: a) chlapec b) dívka

Studuji: a) maturitní obor b) učební obor

1. Mé záliby jsou (zvolte nejvíce tři):

- a) sport
- b) kultura (divadlo, kino, koncerty)
- c) četba
- d) hudba
- e) ruční práce
- f) počítač
- g) jiné (napíšte jaké).....

2. Jste dostatečně informován/a o nabídce volnočasových aktivit v domově mládeže?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

3. Jste spokojen/a s nabídkou volnočasových aktivit, které nabízí domov mládeže?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

4. Svůj volný čas na DM trávím nejčastěji:

- a) s dívkami
- b) s chlapci
- c) s dívkami i chlapci
- d) sám/a

5. Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději sportovní činnosti (volejbal, posilování, florbal, fotbal, tenis atd):

- a) alespoň 2x do týdne
- b) 1x za týden
- c) 1x za měsíc
- d) méně než 1x za měsíc
- e) nevyužívám

6. Z nabídky volnočasových aktivit mám nejraději kulturní a esteticky zaměřené činnosti (ruční práce, keramika, práce na výzdobě DM, besedy, návštěvy kina atd):

- a) alespoň 2x do týdne
- b) 1x za týden
- c) 1x za měsíc

- d) méně než 1x za měsíc
- e) nevyužívám

7. Pokud volnočasové aktivity DM nenavštěvují, jaké jsou hlavní důvody (zvolte nejvíce dva):

- a) navštěvují volnočasové aktivity jiného zařízení
- b) musím se připravovat do školy
- c) neuspokojuje mne nabídka
- d) nezajímám se o volnočasové aktivity DM
- e) svůj volný čas raději trávím neorganizovanou formou

8. Pokud raději trávíte svůj volný čas mimo DM, jakou je to činností (zvolte nejvíce tři)?

- a) jsem rád/a jen tak venku s kamarády
- b) chodím se odreagovat nejraději sám /a
- c) nakupováním
- d) využívám relaxačních činností (např. bazén, masáže)
- e) navštěvují volnočasové aktivity pořádané jinou organizací (např. zumba, sportovní trénink)
- f) jinou činností (napište jakou).....

9. Úplně nejraději se ve volném čase věnuji:

- a) sportu
- b) studiu
- c) pobytu venku
- d) počítači
- e) jiné činnosti (napište jaké).....

10. Kolik času denně trávíte přípravou do školy?

- a) méně než jednu hodinu
- b) 1 – 2 hodiny
- c) více než 2 hodiny
- e) nepřipravuji se

11. Účastníte se rádi akcí pořádaných DM (např. besedy, návštěvy bazénu, pěší túry)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

12. Považujete internet a facebook za nejdůležitější využití volného času?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

13. Kolik volného času trávíte denně na internetu, facebooku?

- a) méně než hodinu
- b) 1 – 2 hodiny
- c) 2 – 3 hodiny
- d) více než 3 hodiny
- e) nevyužívám ho

14. Jaké volnočasové aktivity Vám na DM chybí (napište nejvíce tři)?

.....

Za Váš čas a vyplnění dotazníku děkuji.